

ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΤΑΛΟΓΟΥ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΙΑΝ

ΥΠΟ ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ Ε. ΜΕΣΟΛΩΡΑ

Δ. Φ. ΥΦΗΕΥΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΑΙ ΚΑΘΗΕΥΤΟΥ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ

ΕΤΟΣ Ε'.—ΤΟΜΟΣ Ε'.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Δ. ΚΟΛΛΑΡΑΚΗ ΚΑΙ Ν. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

Κάτωθεν τοῦ Ἀμφοθέου

1892

Έτος Ε. Ἀριθμὸς 91.

ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ

Ἑσωτερικὸν δρ. 10. Ἐξωτερικὸν φρ. χρυσᾶ 10.
Πᾶς συνδρομητὴς θεωρεῖται καὶ μέλος ἄνωγόν.

ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΤΟΥ Α' Β' Γ' ΚΑΙ Δ' ΕΤΟΥΣ ΠΡΟΚΑΤΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗ

δραχμαὶ 10 ἐν τῷ ἑσωτερικῷ καὶ φράγκα χρυσᾶ 10
ἐν τῷ ἑξωτερικῷ.

Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται ἐν τῷ γραφεῖρι τοῦ περι-
οδικοῦ, κειμένων ἐν τῇ ἐνορίᾳ τῶν ἁγίων Θεοδώρων,
ὁδῷ Μιλτιάδου ἀριθμ. 27, καὶ ἐν τοῖς βιβλιοπωλείοις
Ἀνέστη Κωνσταντινίδου καὶ Γ. Κασδόνη.

ΠΑΣΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΥΛΛΟΓΟΝ ΕΠΙΓΡΑΦΕΤΑΙ

Σύλλογον «Ἀναπλάσεως» Ἀθῆναις.
Collège «Anaplasis» Athènes.

Πᾶσα δωρεὰ πρὸς τὸν Σύλλογον ἢ πρὸς τὸ ταμιεῖον
τοῦ «Ἀποστόλου Παύλου» ἢ πᾶσα συνδρομὴ πρὸς τὸ
περιοδικὸν πέμπεται πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς «Ἀναπλά-
σεως» Σ. Μητροπολίτην Ἀθηνῶν κ. Γερμανόν ἢ πρὸς
τὸν Ταμίαν τοῦ Συλλόγου, ἢ καὶ πρὸς τὸν Διευθυν-
τὴν τοῦ περιοδικοῦ.

Τὰ πεμπόμενα χειρόγραφα δημοσιεύμενα καὶ μὴ
δὲν ἐπιστρέφονται. Πᾶν ἔκδορον μὴ φέρον ἐπογραφὴν
προέρχεται ἐκ τῆς Διευθύνσεως.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ - Ι. Ε. ΜΕΣΣΟΛΩΡΑΣ - ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1892.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἀλέξανδρος Ρ. Παγκαβής. Θάνατος. Κηδεία. Λόγος ἐκτελέσεως ὑπὸ Ι. Ε. Μεσολωρᾶ. Προσφωνήσις Πρυτάνεως. Συγγράμματα. Βιογραφικαὶ σημειώσεις. Ποίημα ὑπὸ Κ. Διαλειμαῆ. — Ἡ «Ἐπιτεώρησις τῶν τῆς Ἀνατολῆς Ἑκκλησιῶν καὶ ὁ λαὸς αὐτῆς» ἀπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου πρὸς τὴν Κεφαλληνίαν Σπυρίδωνος — Τὸ Ἐδαγγέλιον ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἐπαγγέλματα καὶ ἐπιτηδεύματα, ὑπὸ Ζησίμου Τυπάλδου καθηγητοῦ. — Ἐπιστολὴ τοῦ σεβασμιτάτου Νικηφόρου Γ' λυαῖ. — Κωνστ. Ζάπκας. — Ν. Δαμαλάς. — Ἀλληλογραφία.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ

Ὁ ἐπὶ τετραετίαν σοφῶς, μετριοφρόνως, ἀλλὰ καὶ μεγαλεπιβούλως τὸν Σύλλογον τῆς «Ἀναπλάσεως» ὡς πρόεδρος ἰθύνας, ὁ μετὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Ἀθηνῶν κ. Γερμανοῦ ὡς τακτικοῦ ἱσοβίου προέδρου ἱσόβιος αὐτοῦ ἐκλεγείς ἀντιπρόεδρος, ὁ ἀληθὴς εὐπατριδής, ὁ ἀριστοκράτης τὸ γένος καὶ ἀριστοκράτης τὸ πνεῦμα, ὁ πολύτιμος καὶ περισπούδαστος συνεργάτης τοῦ περιοδικοῦ ἡμῶν, ὁ πολυμαθὴς συγγραφεύς, ὁ δεινὸς ὑπέρμαχος τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν, ὁ τοῦ γένους διδάσκαλος καὶ τῆς πατρίδος σύναμα ἑξόχος πολιτικὸς καὶ διπλωμάτης, ὁ πρύτανης τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων, ὁ πρόεδρος τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου, ἡ προσωποποίησις τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς ἐργασίας, ὁ δὲ τρητὸς ἀρχαιοδίφης, ἡ μεγάλη διαυγής μέχρι τελευταίας σιγμῆς διάνοια, ὁ Μέντωρ ἐν ἁπασὶ τοῖς συλλόγοις, ὁ ἐπὶ παντὸς εὐγενοῦς καὶ λογίου σταδίου νικηφόρος ἀθλητής, **ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ο ΡΑΓΚΑΒΗΣ**, προσβληθεὶς κατὰ τὴν 5 Ἰανουαρίου τοῦ χιλιοστοῦ ἑκατομοστοῦ ἐνενηκοστοῦ δευτέρου ἔτους καὶ παθὼν διπλὴν περιπνευμονίαν, καθ' ἧς ἡ ἐπιστήμη οὐδὲν ἰσχυρὸς, παρέδωκε, μετὰ τὴν μετάληψιν τῶν ἀχράντων Μυστηρίων, τὸ πνεῦμα πρὸς τὸν Πλάστον τῇ 5 καὶ 20' μ. μ., ἡμέραν Πέμπτην, δεκάτην ἑκτην ἰδίου μηνός, ἡσυχος, ἀτάραχος, διατηρῶν τὴν διαύγειαν τοῦ πνεύματός του, τὸ ἐπὶ τοῦ προσώπου του πάντοτε ἐπανθοῦν μαιδίωμα καὶ τὴν ἐκ τῶν χειλέων του αἰέτοια ἀναβλύζουσαν χάριν.

Ἀμα τῷ θλιβερῷ ἀγγέλματι, τῷ ἀνὰ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν ἀμέσως διαδοθέντι, ὁ σ. Μητροπολίτης Ἀθηνῶν κ. Γερ-

μανὸς συνεκάλεσεν ἐκτάκτως τὸ συμβόλιον τῆς «Ἀναπλάσεως», ὅπερ ἐν πένθι μεγάλῳ συνελθὼν ἐξέδοτο τὸ ἐπόμενον φήφισμα.

ΨΗΦΙΣΜΑ

ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ «ΑΝΑΠΑΛΑΣΕΩΣ».

Ὁ Σύλλογος «Ἀναπλάσεως» συνελθὼν σήμερον ἐκτάκτως διὰ τοῦ συμβουλίου αὐτοῦ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ σεβαστοῦ ἀντιπροέδρου αὐτοῦ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ

Ψήφισμα

α.) Ἐφθήμερον ἐν τῷ Συλλόγῳ πένθος. β.) Τὸ Συμβόλιον νὰ παρακολουθήσῃ τὴν ἐκφορὰν.

γ.) Νὰ κατατεθῇ στέφανος ἐπὶ τῆς σοφοῦ. δ.) Ν' ἀναρτηθῇ ἡ εἰκὼν αὐτοῦ ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριῶν.

ε.) Νὰ σταλῇ συλλυπητήριος ἐπιστολὴ τοῦ Προεδρείου πρὸς τὰ τέκνα αὐτοῦ.

ς.) Νὰ ἐκφωνηθῇ λόγος ἐπιτάφιος ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ περιοδικοῦ κ. Ι. Ε. Μεσολωρᾶ.

Ἐγένετο ἐν Ἀθήναις τῇ 17 Ἰανουαρίου 1891

Ὁ Πρόεδρος Μητροπολίτης Ἀθηνῶν

† ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς

Η. Καπλανίδης.

— — — — —

Ἡ κηδεία.

Ἐπιβλητικὴ καὶ μεγαλοπρεπὴς ἐγένετο ἡ κηδεία τοῦ ἀποβιώσαντος πολυτίμου διὰ τὸ ἔθνος ἀνδρός, τοῦ Ἀλ. Παγκαβῆ, τὴν 2 μ.μ. ὥραν τῆς κατὰ τὴν ὁδὸν Πανεπιστημίου κατοικίας του.

Ὁ οἶκος, ἐν ᾧ παρέδωκε τὸ πνεῦμα ὁ μέγας τὸν νοῦν γηραιὸς ἀνὴρ, ἦν στενός, μικρὸς ἀδικοδύστητος, ἐν ἀπερίττῳ πενθίμῳ περι-

βολῇ. Ἐπὶ ἱερίου ἐν τῷ μέσῳ τῆς πρὸς τὴν ὁδὸν αἰθούσης εἶχε ἀναποτεθῇ ὁ νεκρός, ὃν περιεστοίχιζον μελανειμονοῦσαι κυφαὶ συγγενεῖς. Ἐν τῇ θύρᾳ τῆς αἰθούσης οἱ υἱοὶ τοῦ ἐδέχοντο τὰ συλλυπητήρια ἐν συνωδήσει τῶν πολυπληθῶν ἀνερχομένων ἀπὸ πρῶτας φίλων, οἰκείων, γνωστῶν τῇ οἰκογενείᾳ, λογίων, διπλωματῶν καὶ λοιπῶν ἐκτιμῶντων τὰς ἀρετὰς τοῦ μεταστάντος μεγαθύμου ἀνδρός.

Κάτω εἰς τὰς βαθμίδας, τὴν ἀλλήν καὶ τὴν ὁδὸν, ἀπὸ τῆς μιᾶς ὥρας μετὰ μεσημβρίαν ἐν συνωτίσμῳ ἀνέμενον τὴν ἐκφορὰν τῆς κηδείας οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ ἀνέλθωσιν εἰς τὴν οἰκίαν. Οὕτω δὲ ἀπετελέσθη πυκνὴ φάλαγγς κόσμου. Καίτοι δὲ ἐπιπτε λεπτὴ βροχὴ καὶ ψυχρὸς ἐπαισθητὴν ἐπεκράτει, οὐχ ἦτον ἡ ἐκφορὰ τοῦ νεκροῦ ἐγένετο μεγαλοπρεπὴς καὶ πρῶτην φορὰν οὕτως ἐφάνησαν τιμώμενα τὰ γράμματα.

Τὸ πρόσταγμα τὸ γενικὸν τῆς στρατιωτικῆς παρατάξεως τῆς κηδείας εἶχεν ὁ κ. Ν. Σμύλευς ἀντινυταγματάρχης τοῦ πυροβολικοῦ, μετὰ δύο ὑπαπιστῶν του, οἵτινες διέταξαν ὅσον ἦν δυνατόν τὰ δέοντα καὶ τὴν τῶν παρασῆμων τοῦ νεκροῦ προκομιδὴν, ἄτινα ἐπὶ προσκεφαλαίων ἔφερον τρεῖς ἀνθυπαπισταί, ἐκ τῶν τριῶν σωμάτων, πεζικοῦ, πυροβολικοῦ καὶ μηχανικοῦ.

Οἱ στέφανοι οἱ κατατεθέντες ἐπὶ τοῦ νεκροῦ ἐφέροντο ἐπὶ κουτῶν μετὰ τὰ ἑκατέρωθεν καὶ τὴν μουσικὴν τοῦ πυροβολικοῦ προηγούμενην. Κατατέθησαν δὲ στέφανοι οἱ ἑξῆς: τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως, τοῦ Πανεπιστημίου, τοῦ κ. Ἀνδρέου Συγγροῦ, τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Ρωσσίας, τοῦ κ. Μπαχμετιέφ, τῆς Φιλαρμονικῆς εταιρίας λόρα ἀρχαιοτάτη, τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, τοῦ συλλόγου τῆς Ἀναπλάσεως, τοῦ συλλόγου Παρνασσοῦ, τῆς Ἀρχαιολογικῆς εταιρίας, τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων συλλόγου, τῆς Ἀνατολικῆς Ὀμοσπονδίας, τῆς Ἀμερικανικῆς σχολῆς, τοῦ Πανελληνίου θιάσου, τῆς οἰκογενείας Βυζαντίου, τοῦ κ. Φιλήμονος, τῆς δεσποινίδος Καρακούση, τοῦ Πελοποννησικοῦ συλλόγου, τῆς κυρίας Σοφίας Σηλῆμαν, τῆς γερμανικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς, τῆς Ἑσπεριδίδος τῶν Κυριῶν, τοῦ Μουσικοῦ Δραματικοῦ συλλόγου καὶ τῆς φοιτητικῆς ἐνώσεως.

Ὁ κόσμος, ὅστις παρηκολούθει τὸν νεκρὸν, ὤπισθεν τοῦ ὁποίου ἔβαινον πένθει βαθεῖ οἱ υἱοὶ τοῦ καὶ οἱ γαμβροὶ του, ἦν πολυπληθής. Ἐκ τῶν τῆς αὐτῆς ὑπαπιστῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Βασιλέως, ὁ μ. τελετάρχης κ. Βουδούρης, ἐκ μέρους τοῦ διαδόχου ὁ κ. Σακούντζακης, ὁ κ. Δηληγιάννης, πρωθυπουργός, οἱ κ. ὑπουργοί, ὁ κ. Τρικούνης, οἱ τῶς ὑπουργοί, βουλευταί, ἔπαν τὸ διπλωματικὸν σῶμα τῶν ξένων δυνάμεων, τὰ μέλη τῶν ἐνταῦθα

ἀρχαιολογικῶν σχολῶν, γερμανικῆς, ἀγγλικῆς, γαλλικῆς καὶ ἀμερικανικῆς, ὁ πρύτανης καὶ οἱ καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου, τὰ μέλη τῶν ἐνταῦθα διαφόρων φιλολογικῶν συλλόγων, ἔπαντες οἱ δημοσιογράφοι, λόγιοι καὶ ἐπιστήμονες, νέοι τῶν γραμμάτων, σχεδὸν ἅπαντες οἱ σπουδασταί, ἐκδόται, τυπογράφοι, καλλιτέχναι, καθηγηταί, διδάσκαλοι, τραπέζται, κυφαὶ δὲ πολυπληθεῖς.

Λόγοι ἐξεφωνήθησαν ἐν τῷ ναῷ τῆς Μητροπόλεως, ὅπου ἐψάλη ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία, ὑπὸ τῶν κ. κ. Ι. Μεσολωρᾶ ἐκ μέρους τῆς Ἀναπλάσεως καὶ Ἰγνατ. Μοσχάκη ἐκ μέρους τοῦ συλλόγου Παρνασσοῦ, ἐν τῷ τάφῳ δὲ ἐξεφωνήσαν λόγον ἐκ μέρους τοῦ Πανεπιστημίου ὁ καθηγητὴς κ. Ν. Γ. Πολίτης καὶ ἐλεγείον ὁ κ. Π. Ματαφύγκας.

Τῆς Φιλαρμονικῆς εταιρίας μαθηταὶ ἔφαλλον ἐν τῷ νεκροταφείῳ ὅσμη συγκινητικὴν μετ' ἐπιτυχίας ἀρίστης ἀποχαιρέσαντες τὸν νεκρὸν τοῦ σοφοῦ ἀνδρός.

Οὕτω ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὅλου, τῆς Κυβερνήσεως, τῶν διπλωματῶν, τοῦ κόσμου τῶν γραμμάτων, συμπάσης τῆς χορείας τῶν λογίων, ὑπὸ τῆς σπουδαζούσης νεολαίας, συνωδαύθη εἰς τὴν τελευταίαν κατοικίαν του ὁ τῶν γραμμάτων πρύτανης **ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ**.

ΕΠΙΚΗΛΗΣΙΣ

ΡΗΘΕΙΣ ΕΝ Τῷ ΝΑῷ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ

ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΥ ΤΟΥ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΡΑΓΚΑΒΗ

ΥΠΟ

Ι. Ε. ΜΕΣΟΛΩΡΑ

Ἀκριβῶς πρὸ ἐνὸς ἔτους ἐν τῇ τακτικῇ ἐτησίᾳ γενικῇ συνελεύσει τῶν ἐπιτεμῶν καὶ τακτικῶν ἐταίρων τοῦ ὑπὸ τὴν σὴν, Ἀλέξανδρος Παγκαβῆ, σοφὴν ἀντιπροεδρείαν διατελοῦντος προσφίλους Σοὶ συλλόγου τῆς «Ἀναπλάσεως», κατ' ἐντολὴν τοῦ ὁποίου τὰς ὁλίγας ταύτας λέξεις ἐδυνωμοσύνης ἐνεκεν προσφωνῶ Σοὶ, ὁ τακτικὸς αὐτῆς πρόεδρος, σ. Μητροπολίτης Ἀθηνῶν κ. Γερμανός, διδοὺς λόγον τῶν πεπραγμένων, κατὰ λόγον πρέποντα καὶ δίκαιον ἐν ἀρχῇ τῆς λογοδοσίας αὐτοῦ ἐν ἀληθείᾳ τῆς καρδίας αὐτοῦ αἰσθημάτων καὶ ἐν πληρεστάτῃ γνώσει καὶ ἐκκενικήσει τῆς σῆς ἀνεκτιμήτου ἐν τῷ Συλλόγῳ δράσεως, ἔλεξε τὰδε:

«Ὅσο εἰσὶν αἱ ἀσφαλεῖς καὶ σωσταὶ ἔργα, αἱ διασώζουσαι τὸν ἡμέτερον Σύλλογον ἐκ τῶν συνήθως ἐξεγειρομένων τρικυμιῶν, καὶ αἵτινες ἐξασφαλίσουσιν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τὴν σωτηρίαν διὰ τῆς ἐμπροσθεν καὶ πεπυκα-

σμένους αὐτῶν ἀρωγῆς καὶ συνεργασίας. Βέβαιον ἔστιν, ὅτι πάντες μαντεύετε, τίνα εἰσὶ τὰ ἐγγενηῖ καὶ ἐγκριτὰ ταῦτα τοῦ Συλλόγου Μέλῃ. Ὁ θαλαρὺς ἐκείνος καὶ σεβασμῶς προσβύτης, ὁ ἔκπλητος τὸν μακρὸν αὐτοῦ βίον διελθὼν ἐδεργειακῶς τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐκκλησίαν ὑπερεῶν, καὶ νῦν ἐν τηλικαύτῃ ἡλικίᾳ διατελὼν οὐκ ἐπαύσατο, οὐδὲ παύεται, νεανικὸν πάντοτε ἀναλαμβάνων σθένος, ἵνα μετ' ἡμῶν συνεργάσῃ καὶ διὰ τῆς πανθομολογουμένης αὐτοῦ πολυπειρίας, τῶν πολλῶν καὶ βαθεῶν γνώσεων καὶ τῆς ἀπαρμιλλοῦ χρηστότητος καὶ μετριοφροσύνης (*) σοφίῃ τοὺς νεωτέρους, διδάσκων λόγῳ τε καὶ ῥῳ τίνος δεῖ εἶναι τοὺς Ἕλληνας πολίτας καὶ πῶς δεῖ σκέπτεσθαι, — καὶ ἐνεργῶν ὑπὲρ τοῦ κλέους καὶ τῆς προαγωγῆς τῆς Πατρίδος. . . . Τοῖς δυοῖς τούτοις σοφοῖς τοῖς Ἑλλάδος ἀνδράσι, Ἀλέξανδρῳ δ' ἡ λ ο υ ὅ τ ι τ ῳ Παγκαβίῃ καὶ Ἰωάννῃ τῳ Σκαλτσόβνῃ, δημοσίᾳ ἐκφράζεται παρὰ τοῦ Προεδρείου ἡ τοῦ Συλλόγου εὐγνωμοσύνη. . . »

Ταῦτα πρὸ ἐνός ἔτους, Σ. Μητροπολίτα, ἐκ τῆς προεδρικῆς θύρας Σου ἐν τῷ Συλλόγῳ ἔλεγε. Τοιαῦτα δὲ βεβαίως καὶ κατὰ τὴν μεθεπομένην Κυριακὴν ἐμελέτας κατὰ τὴν αὐτὴν τῇ ἀνωτέρῳ περιστάσει νὰ εἴπῃς. — Ἀλλ' ἄλλως ἔδοξε τῷ Τψίστῳ. — Ἐπὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ εὐλογημένον. — Καὶ ἰδοὺ σήμερον ἐκ τῆς ἱερᾶς ταύτης θύρας Σου, βαρυαλῶν, ἀναγινώσκεις τὴν νεκρώσιμον εὐχὴν, καὶ χεῖρας ἱκέτιδας ἀνυψοῖς πρὸς τὸν Τψίστον, ἵνα ἀναπαύσῃ ἐν τόπῳ φωταυγῇ τὴν ψυχὴν τοῦ σεβαστοῦ καὶ πεφιλημένου ὕμνι τε καὶ ἡμῖν συνεργάτου καὶ συναθλητοῦ ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ σταδίου τοῦ ὑπὲρ τῆς κατισχύσεως τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν εὐγενοῦς ἀγῶνος, τοῦ σοφοῦ ἀντιπροσέδρου ἡμῶν Ἀλέξανδρῳ τῳ Παγκαβίῃ. — Ὁ μέχρι τῆς χθὲς πλήρης ζωῆς καὶ δυνάμεως διακεκριμένος παρ' ἡμῖν τε καὶ τῷ ἔξωτερικῷ καθόλου θαλαρὺς ἐκείνος προσβύτης αἰφύνης κατέπεσε, καὶ ἄπνους ἐκεῖ κεῖται. Ἡ ἰσχυρὰ καὶ καλλίκομος δοῦς, ἡ ὑπὸ τὴν παχείαν καὶ ζωγρόνουν αὐτῆς σκιά τισούτους ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς ἀμαθίας καὶ ἀπιστίας βαδίζοντας σκιάσασα καὶ ἀνακουφίσασα, βιάει πνοὴν ἀνέμου πρόφρυζον ἀνεσπάρθη. Ἡ πολυχεύμων ἐκείνη πηγὴ, ἡ διὰ τῶν ὕγιων καὶ δροσοδόλων αὐτῆς νημάτων τισούτους τισάνεις τὴν ἀλήθειαν διψῶν-

(*) Σημ. «Ὁφείλει, ἔλεγε ὁ Παγκαβίης, ἀναλαμβάνων τὴν προεδρίαν τοῦ Συλλόγου, καὶ ἐπὶ τῆς ἡμέρας ταύτης νὰ καθῇται τις δυνάμενος ἐν ὀνόματι τῆς ἐκιστήμης νὰ αἰγῇ φωνὴν ἐπιβάλλουσαν, ὅπως ἐγὼ οὐδὲν δικαίωμα ἔχω νὰ ἐπαγγέλθω, . . . πλὴν ἡ ἐπιστομία μου εἶνε νὰ συμπράξω μετ' ἡμῶν κατὰ δύνάμιν, ἵνα καὶ ὑπὲρ δυνάμιν» (Ἰδ. ἀριθ. «Ἀναπλάσεως» δ, σελ. 66).

τας ποτίσασα καὶ ζωογονήσασα ἐστειρώσεν. Ὁ μέγας τῆς Ἑλλάδος ἀστήρ, ὁ τισούτους ἐν σκότεινι εὐρισκομένους φωτίσας, ἔδυσσε. — Τὴν ἔδραν τοῦ σοφοῦ ἀντιπροσέδρου τῆς «Ἀναπλάσεως» πυκνὸς μέλας πέπλος σήμερον καλύπτει, ἀναπολὼν ἡμῶς πανθίμως, οἷον θησαυρὸν πολύτιμον ἀπολέσασμεν, οἷον σοφοῦ Μέντορος ἐστειρήθηνμεν, οἷαν πολιὰν ἐν μέσῳ ἡμῶν ὡς ὀδηγὸν εἰχομεν, αἷας σοφῆς καὶ γλυκείας πατρικῆς φωνῆς πλέον δὲν θὰ ἐνωτιζόμεθα, οἷα θετικὰ καὶ ἀληθῆ εὐσεβῆ διδά, ματα καὶ ἀσφαλῆ πορίσματα τῆς εὐρείας τοῦ ἀνδρὸς παιδείας, τῆς βαθείας κρίσεως, τῆς σοφῆς καὶ ποιικίλης πείρας, τῶν ὕγιων αὐτοῦ ἡθικοκοινωνικῶν ἀρχῶν πλέον δὲν θὰ ἀκούωμεν. Ἡ «Ἀναπλάσεως» π ε ν θ ε ῖ, π ε ν θ ε ῖ.

Τίς ἦν ὁ Ἀλέξανδρος Παγκαβίης ἐν τῇ εὐγενείᾳ αὐτοῦ καταγωγῇ, τῇ ἐπιμελεσμένῃ ἀνατροφῇ καὶ τῇ ἐκτάτῳ αὐτοῦ παιδείᾳ, οἷαν θέσιν ἐν τῇ φιλολογίᾳ κατέλαβε, τίνα ὑπὲρ αὐτῆς σπουδαῖα ἐργάσατο, τὴν σπανίαν αὐτοῦ πολυμάθειαν, τὴν σπανίαν αὐτοῦ διδασκικήν ἱκανότητα ἐν τῷ ἀνατίτῳ τῆς παιδείας τεμένει, τὴν εὐγενῆ αὐτοῦ δρᾶσιν ἐν τῇ πολιτικῇ καὶ διπλωματικῇ κύκλῳ, ἐν ᾧ τισούτων προφρόνως ἐπολιτεύσατο καὶ ἀξιοπρεπῶς τὴν φίλην πατρίδα ἐν μέσῳ μεγάλων κρατῶν ἀνταπροσώπευσε, πανταχοῦ ἀγαθὴν καὶ πλήρη ἐκτιμήσεως τὴν μνήμην καταλειπῶν, ὡς τοῦτο κατὰ δὴλον γίνονται ἐκ τῶν βαρυσήμαντων σημμάτων, ἅτινα τὸ στήθος αὐτοῦ περικυβόρει, τὰ ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ καθόλου σφαιρᾷ ὑπ' αὐτοῦ σπουδαῖα γενόμενα καὶ γραφέντα καὶ μέχρι βαθυτάτου γήρους γραφόμενα καὶ ἐκδιδόμενα συντόνῳ καὶ βαθείᾳ μελέτῃ καὶ ἀόκνῳ δραστηριότητι, — τὴν μεράθυμον καὶ ἐνεργόν, τὴν τελεσφόρον καὶ συμπαθῆ τοῦ ἀνδρὸς συμμετοχὴν ἐν ἅπασι τοῖς συλλόγοις καὶ ἐκπαίδευτικαῖς καθιδρύμασι τῆς τε πατρίδος καὶ πολλῶν ἄλλων κρατῶν, — περὶ πάντων τούτων εἶπον καὶ ἐροῦσιν, ἔγραψαν καὶ γράψουσιν ἐν καιρῷ τῷ δέοντι οἱ ἀρμόδιοι, οἱ ἐπαλόντες.

Ὁ μὲν Ἀλέξανδρος Παγκαβίης φύσει τε καὶ κτήσει, δυνάμει τε καὶ ἐνεργείᾳ, μέγιστα τε καὶ πολλὰ καὶ ποιικίλα, πολλοὺς τε καὶ διαφόρους ἡδυνήθη πάνι ἐπαξίως τε καὶ εὐδοκίμως νὰ ἀντιπροσωπεύσῃ, ἡμῖν δὲ τοῖς ἐν τῇ παρούσῃ πενθίμῳ περιστάσει ἀναλαβοῦσι συντόμως ἐξυμνήσαι πως τὰς τοῦ ἀνδρὸς μεγάλας τε καὶ ποιικίλας ἀρετὰς ἀδύνατον πάντα περιλαβεῖν, ἀδύνατον ἡμῖν περιδραμεῖν, κρινόντων ἡμῶς ἀσφαλῶς, τὸν εὐρύτατον καὶ ποιικίλον κύκλον τῆς μαθήσεως, τῆς δράσεως καὶ τῆς πολιτείας αὐτοῦ. — Τὸ δλον οὐ περιλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ μέρους. Καὶ ἐνταῦθα ἀφαιρούμεται τὸ ὑπὸ τοῦ φήτορος Λυσίου ἐν τῷ ὑπὲρ τῶν Κορινθίων ἐπιτεφίρ λεχθέν «Τοιαύτην

ἀφθονίαν παρσκεύασεν ἡ τοῦτου ἀρετὴ καὶ τοῖς ποιεῖν δυνάμενοι καὶ τοῖς εἰπεῖν βουληθεῖσιν, ὥστε καλὰ μὲν πολλὰ τοῖς προτέροις περὶ αὐτοῦ εἰρησθῆαι, πολλὰ δὲ καὶ ἐκείνοις παραλελειπθῆαι, ἵκανὰ δὲ καὶ τοῖς ἐπιγιννομένοις ἐξεῖναι λέγειν».

Ἀληθὲς ὁ Παγκαβίης ἦτο ὁ δοκιμὸς πολυμαθῆς τῆς Ἑλλάδος ἀνὴρ, ἦτο οὐ μόνον ὁ πατριάρχης τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἀλλὰ καὶ ὁ πρῶτος τῶν νεωτέρων τῆς Ἑλλάδος ἐπιστημόνων ἀνδρῶν, ὁ μετὰ τὸν ἀείμνηστον Βράδλαν ἐπιζήσας πολυδύμων φιλόσοφος ἡθικολόγος ε ὕ φ ν ἡ ς δ ι π λ ω μ ᾶ τ ῆ ς καὶ τοῦ γένους ἡμῶν διδασκαλὸς σύναμα, ὁ ὑστατος λόγιος ἀντιπροσώπος τῆς ἱερᾶς καὶ μεγάλης τοῦ ἔθνους ἡμῶν γενεᾶς.

Ἐκεῖνο ὅμως, ὑπὲρ δέον ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοῦτου τόπου, κατὰ τὴν ἱερὰν ταύτην στιγμήν, νὰ ἀναφέρωμεν, νὰ τ ο ν ῖ σ ω μ ε ν, καὶ ἐκ τῆς ἐντολῆς, ἥν ἔχω νὰ προσφωνήσω τὸν ἀντιπρόσδρον τοῦ συλλόγου τῆς «Ἀναπλάσεως», σωματείου ἡθικοθησκευτικῶν, ὅπως τισούτων οὗτος περιπαθῶς ἡγάγη καὶ ὑπὲρ οὐδὲν γυναικῶς καὶ τελεσφόρως ἐργάσατο, καὶ ἐκ τῆς θύρας, ἥν κατέχω ἐν τῷ Συλλόγῳ, διεσθύνων τὸ ὅμωμον αὐτοῦ περιόδικον, οὐτινος ἐκ τῶν πρώτων καὶ κυρίων τακτικῶν συνεργατῶν καὶ ὑποστηρικτῶν ὁ Ἀλέξανδρος Παγκαβίης ἐγένετο (*), καὶ ἐκ τοῦ ἐμοῦ τῶν ἱερῶν γραμμάτων κύκλου, ἐκεῖνο, λέγω, ὑπὲρ δέον νὰ ἐξάρω, ὅπως ἰδίᾳ διέκρινε τὸν διακεκριμένον καὶ αὐτῇ τῇ ἐσπερίᾳ μᾶλλον παντὸς ἄλλου λογίου Ἑλλήνου γνωστὸν συγγραφέα, ἔξοχον διπλωμάτην καὶ ὑπουργόν, σοφὸν καθηγῆτήν, διαπρεπῆ πολυτετὴν καὶ ποιητήν, ἦτο ἡ ἄ κ ρ α τ ο ῦ ἀ ν δ ρ ὸ ς π ρ ὸ ς τ ὸ θ ε ῖ ο ν ε ὐ σ ε β ε ῖ α, ἡ π ρ ὸ ς τ ὸ λ ε ρ ᾶ καὶ ἔ γ ι α τ ῆ ς π α τ ρ ῖ δ ο ς καὶ τ ῆ ς ἐ κ κ λ η σ ῖ α ς ἡ μ ὶ ν θ ε σ μ ι α ἀ φ ο σ ῖ ω σ ι ς καὶ ἡ τ ο ῦ τ ω ν ε ν ε ρ γ ὸ ς θ ε ρ ο π α σ ῖ α. Ὁ Ἀλέξανδρος Παγκαβίης ἦ τ ο ῦ δ ε ὐ σ ε β ῆ ς λ ὸ γ ι ο ς ἔ λ λ η ν. Οὐ μόνον δὲ εὐσεβῶς ἐσκέπτετο, ἀλλὰ καὶ εὐσεβῶς ἔγραψε καὶ ἐδίδασκεν, τύπος καὶ ὑπογραμμὸς ἡμῖν τοῖς νεωτέροις γενόμενος.

Ἰδοὺ αἱ τοῦ Παγκαβίῃ ὁδοὶ, εὐσεβεῖς, ἐλληνοπρεπεῖς καὶ σωτήριαι τῷ ἔθνει σκέψεις, εἶνε αἱ πεποθήσεις, οἱ ἀδάμαντες αὐτοῦ «Ὡς οὐκοῦμα ἄνευ θεμελίων, οὕτω δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀσάλευτος καὶ κοινωνία ἄνευ θ ρ η σ κ ε ν τ ι κ ὶ ν π ε π ο θ ῖ ς ε ω ν. Ὁ εἰς

μόνην τὴν ἰδίαν αὐτοῦ κρίσιν στηρίζων τὴν ἐκτίμησιν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ ποιητοῦ θέλει ἔχει κυρίως τὴν ἰδιοτέλειαν καὶ τὸ συμφέρον ὡς ὀρυγτήριον, καὶ κατ' αὐτὸ θέλει σταθμίζει τὸ ἀδίκον καὶ τὸ δίκαιον. . . . Εἰ τις ὑπάρχει μὴ θέλων τὴν ἐκκλησίαν ἐν τῇ πολιτείᾳ, πρὸς αὐτὴν νὰ δεχθῇ ἀφεύκτως τὴν λαϊκότητα. . . . Κοινωνία δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἢ διὰ θρησκευτικῆς διδασκούσης τὸ καθήκον. . . . Ἀπὸ τῶν κατωτάτων παιδευτηρίων ὁ νέος Ἕλλην χριστιανὸς πρὸς νὰ μάθῃ τὰς ἱστορικὰς καὶ ἄλλας ἀποδείξεις τῆς ἀληθείας τῶν θρησκευτικῶν αὐτοῦ δοξασιῶν, ἵνα ἡ τεθωρακισμένος κατὰ τῆς ἀδιαφορίας, ἥτις εἰς μεταγενεστέρους χρόνους ἤθελεν ἐκασθενεῖ, ἢ κατὰ τῆς ψευδοφιλοσοφίας, ἥτις ἤθελεν προσπαθεῖ νὰ καταπολεμῇ αὐτάς». Ἐκ τισούτων ἀκαρδάντων, ὕγιων καὶ εὐγενῶν ἀρχῶν, ὡς δυστυχῶς ἐλάττωτοι, πάνιν ἐλάττωτοι, σήμερον, ὡς μὴ ὥφειλε, λατρεύουσι καὶ θεραπεύουσιν, ὁρμώματος ὁ Ἀλέξανδρος Παγκαβίης, οὐ μόνον τὴν προεδρίαν τοῦ Συλλόγου τῆς «Ἀναπλάσεως» ἐδέξατο, καὶ τοῦτον σοβαρῶς διηύθυνεν, ἀλλὰ καὶ ἔρθρα σπουδαῖα ἡθικοθησκευτικὰ πολλοῦ λόγου ἔβια ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ προσφιλεῖ αὐτοῦ «Ἀναπλάσει», ἥτις δικαίως σήμερον βαρέως πενθεῖ, διότι ἀπώλεσε δύνάμιν δυσαναπλήρωτον, ἀπώλεσε τὸν δεξιὸν αὐτῆς βραχίονα, διότι συνετρίβη ὁ ἀκάματος καὶ θεῖος κέλαμος τοῦ Ἀλεξάνδρου Παγκαβίῃ, ὅστις ἐστήριξε, ἐξωγόνησε, ἐθέρμαινε, ἐπειθε, ἐπαίδρυνεν, οὐ πᾶσα λέξις, πᾶσα ἐννοία, ἦτο ζωὴ, δύναμις, κῶρος, χάρις.

Σὺν ἀπέπτῃς πρὸς τὸν Θεὸν Σου, Ἀλέξανδρε Παγκαβίῃ, δὲν ἐλάτρευσας ἐκ παίδων μέχρι βαθυτάτου γήρους, ὅπως ἡδύλγησεν ἡ χάρις ἡ ἀγία διὰ τῆς μεταλήψεως τῶν ἀρχαίων Μυστηρίων, ἅτινα αὐτοβούλως κατὰ πεποίθησιν ἤτησας. Ἐνίσχυε καὶ εὐλόγει ἡμᾶς ἄνωθεν. Σὺ ἡγωνίσσω τὸν ἀγῶνα τὸν καλόν, εἴπερ τις καὶ ἄλλος. Σὺ λαμπρῶς καὶ νικηφόρως διέτρεξας τὸν δρόμον τοῦ ἐπιγείου σταδίου. Τὴν πίστιν ἀληθῶς τετήρηκας. Ἀπόκειται Σοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, δὲν ἀποδώσει Σοι ὁ δίκαιος Κριτής. — Ἡμεῖς δὲ εὐγνωμονοῦντες καὶ πενθοῦντες κατατιθέμεθα ἐπὶ τῆς σοφοῦ Σου τὸν ἐκ δάφνης ἐκποῦν τοῦτον στέφανον. Θὰ μελετῶμεν ἡμεῖς οἱ ἐπιζῶντες τὰ σοφὰ ἔργα Σου. Θὰ θαυμάζῃ ἡ Ἑλλὰς τὴν μεγίστην καὶ βαρυσήμαντον ἐν αὐτῇ δρᾶσιν Σου. Ἐκ τῆς ἀναρτηθησομένης ἐν τῇ «Ἀναπλάσει» εἰκόνης Σου θὰ ἀρνώμεθα δύνάμιν καὶ καρτερίαν ἐν ἡμῖν ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ ἀγῶνι. Θὰ ἀναμιμνησκώμεθα εὐγνωμόνως τῶν πατρικῶν συμβουλῶν Σου, αἵτινες ἐγένοντο τὸ θεμέδιον τοῦ τε συλλόγου καὶ τοῦ περιοδικοῦ ἡμῶν. Θὰ βαδίζωμεν ἐπὶ τὰ ἔχνη Σου. Θὰ ἀναγινώσκωμεν τὰ σοφὰ καὶ θεῖα ἐν τῇ

(*) «Πρὸς σπουδαῖαν καταπολέμησιν τῶν σοφισμάτων ἐκείνων τῆς ὑποκαταστάσεως ἐπιστήμης συνέστησεν ὁ Συλλόγος καὶ διατηρεῖ τὸ ὁμῶνμον αὐτῷ περιοδικόν, εἰς ὃ ἐπιτίθεται διὰ οὐδεὶς τῶν ἐκτιμώντων τὸ ἀληθὲς τῆς πατρίδος συμφέρον θέλει ἀρνηθῇ τὴν ἐπιστημονικὴν ἢ ἄλλην αὐτοῦ συμβολήν» Ἰδ. «Ἀναπλάσεως» φολ. 44, σελ. 498.

«Αναπλάσει» δημοσιευθέντα ἄρθρα Σου. Ὡς
ψάλλομεν τὸ πρὸς τὸν Θεὸν πόνημά Σου

«Ἡ πλάσις σύμπαντος»

Μέγας ναός,
ἐφ' οὗ ἐν ὕψοι
λάμπει Ὁ εὐδός.

Ὡς ἐνθυμώμεθα μετὰ σεβασμοῦ τὸν γορ-
γὸν ἱεράκι μας. Ὡς ἐνθυμώμεθα τὴν χρυσὴν
καὶ μελίρριντον ἀηδόνα μας. Ὡς ἀνενώσωμεν πρὸς
τὸν ὑψιπέτην ἀετὸν μας. Ὡς ἐνθυμώμεθα τὸν
σοφὸν συνεργάτην μας, τὸν διακροπῇ ἀντιπρό-
εδρὸν μας Ἀλέξανδρον Παγκαβὴν.
Ἡ μνήμη Σου, σοφὴ ἄνερ, ἀείποτε ἔσται ἡμῶν
σεβαστὴ, αἰωνία, αἰωνία.

Προσφώνησις τοῦ Πρωτάνεως,

Τὸν ἐκ μέρους τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου
στέφανον καταθέτων ὁ πρῶτανις αὐτοῦ κ.
Παῦλος Ἰωάννου προσεφώνησεν ὡς ἑξῆς:

Σεβαστέ μοι διδάσκαλε καὶ συνάδελφε.

Ἡ ἀκαδημαϊκὴ Σύγκλητος τοῦ ἡμετέρου Παι-
νελληνίου Πανεπιστημίου ἐπὶ τῇ θλίψετι ἀγ-
γελία τοῦ θανάτου Σου τοῦ Πανελληνίου, ἀν-
δρός, ἀνέθηκε μοι ἵνα καταθέσω ἐπὶ τῆς σο-
φοῦ Σου τὸν στέφανον τοῦτον ὡς ἐλάχιστον
δείγμα τοῦ μεγάλου σεβασμοῦ καὶ τῆς πᾶσι
ἐδύναμυσίν σου πρὸς Σέ, τὸν κοσμήσαντα τὸ
Πανεπιστήμιον δι' ἐνδελεχοῦς μακρὰς καὶ καρ-
ποφόρου διδασκαλίας, τὸν πρῶτανιν τῶν νεω-
τέρων ἑλληνικῶν γραμμάτων, τὸν λογιῶν τῆς
μεγάλης ἐκείνης γενεᾶς, τῆς συμπληρωσάσης
τὸ ἔργον τῆς ἑλληνικῆς Παιδαγωγείας, τὸν
χαριέστατον μύστην τῶν Μουσῶν, τὸν ἀκατα-
πύνητον συγγραφέα, τὸν δριμύτην καὶ ἀμφοι-
δρόν τῶν θαυμασιῶν μνημείων τῶν
ἡμετέρων προγόνων, τὸν σύμπαντα, τέλος, τὸν
μακρὸν βίον καταναλώσαντα ὑπὲρ τῆς εὐκλείας
τῆς πατρίδος καὶ τῶν γραμμάτων.

Εἴη αἰωνία Σου ἡ μνήμη!

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Ρ. ΠΑΓΚΑΒΗ

(Ὁ μόνος εὐσεβὴς καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐκ τῶν ἔργων τοῦ
ἀποτελούμενος στέφανος).

Ἐκπλήττει τὸ θαυμασιῶς πολυδύναμον καὶ γό-
νιμον ἐν βαθμῇ καταπλήκτω τὸ πνεῦμά του εἰς
ὅτι ἔγραψε καὶ ἐδημοσίευσεν ὁ Παγκαβὴς Ἰδοὺ
πρόχειρος αὐτῶν κατάλογος. Προβλήματα γεωμε-
τρίας καὶ τριγωνομετρίας τῷ 1836, διαφορὰ ποι-
ήματα τῷ 1837, Λεξικὸν γαλλο-ἑλληνικόν, τῷ
1842 ἐν συνεργασίᾳ Σαμουράση Νικολαΐδου
καὶ Λεβαδέως, ἑλληνικὴ ἱστορία κατὰ τὸν
συνὸν τῷ 1852, Χρηστομάνθρα ἑλληνικὴ εἰς τό-

μοὺς 6 τῷ 1846, Ἑρμηνευτικὰ γαλλικὰ καὶ
1852, οἱ τριῶντοις, δρᾶμα τῷ 1850, πίνυκτι
διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας καλλιτεχνίας, ἡ
Λεξικὸν τῷ 1865, πολιτικὰ ἀρχαιοτήτες τῆς
Ἑλλάδος, τόμοι 2. Τὰ ἅπαντα Παγκαβὴ εἰς
τόμους 19 περιλαμβάνονται τὰ ἑξῆς: Ἀρχαὶ
ποιήσιν, Λογισμῶν, ποίημα εἰς Παφιδίαν ἡ
Λογισμῶν, τραγωδίαν, Παραμονήν, δρᾶμα, Γάμο
Κουτρούλην, κωμωδίαν, Διὸς ἐπίσκεψιν, δρᾶμα
τιον. Τὰ διηγήματα τοῦ περιλαμβάνονται
τρεῖς ἐκ τῶν Ἀπάντων αὐτοῦ τόμους, τὸν αὖ
θῆντην τοῦ Μωρῶος, τὴν Ἀελλὰ, τὴν ἐκδρομὴν
εἰς Πόρον, τὸν Συμβολαιογράφον, τοὺς Ἰσά-
τας τῆς Ἀννης, τὸ χρυσοῦν μαστίγιον, τὸ
Γλουμοκόμιν, εἰς τὰς κορυφάς, τὴν Ἀμαξίαν
τὴν Ἑλάνην, τὸ κακουργιοδικεῖον τῆς Ἑλισσο-
βιάνος, τὸν καμινάτην, τὰς δύο ἀδελφὰς
Βροδὸν Κουτρερόν, Εὐδαίμονα οἰκογένειαν
Ὀδοιπορικὰς ἀναμνήσεις, τὴν συνέντευξιν τι
Δριέσθης, Ἐπιστολὰς ἐκ Βερολίνου, Ἐπιγραφεῖς
μετὰ πινάκων ἀρχαιογραφίας, Τοπωνυμιαῖς
τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, Ἀρχαιολογικὰς περι-
ματείας, Ποιήματα διάφορα ἑλληνιστὶ καὶ γαί-
λιστῇ, Συλλογὴν ᾠδῶν, ἣν ἐξέδωκε μετ' εὐρε-
παίτην μουσικῇ ἐπὶ γερμανικῶν μελοποιημά-
των, αὐτὸς ποιητὴς τῶν ᾠδῶν ὧν, π.χ.
τοῦ «Μαῦρ» εἰν' ἡ νύκτα στὰ βουνά, στοὺς βρά-
χους πέφτει χιόνι» κλπ. Κατὰ τὸ τέμα δ
τοῦ βίου του ἐξέδωκε λαμπρὸν ἔργον Ἀελλὰ
τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιολογίας μετὰ πολλῶν εἰκό-
νων καὶ πινάκων εἰς μεγάλους δύο τόμους
ἀνατυποῦνται δὲ ἡδὴ καὶ ἡ Μετροικὴ του ἐπὶ
ἐκμύνη, ἥς ὅμως τὴν ἐμφάνισιν δὲν ἐπρόφθασ-
εἰς ἰδίαν.

Μεταφράσεις ἔμμετροι ἐκ τῶν ἑλλήνων
ποιητῶν. Τοῦ Σοφοκλέους ἡ Ἀντιγόνη, τοῦ
Ἀριστοφάνους αἱ Νεφέλαι, ἡ Εἰρήνη καὶ αἱ
Ὀρνίθες, τοῦ Ἀισχύλου οἱ Πέρσαι, τοῦ Ἑλ-
λοπίδου ἡ Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις. Τοῦ Πλου-
τάρχου Βίοι Παράλληλοι εἰς τόμους 11.

Μεταφράσεις ἔμμετροι γερμανῶν, ἡ-
γλων καὶ ἰταλῶν ποιητῶν μετὰ παντοῦ
ἐπεξηγηματικῶν, καλλιτεχνικῶν σημειώσεων.
Τοῦ Αἰσίου Νάθαν ὁ Σοφός, δρᾶμα. Τῶν
Σίλλερ Γουλιέλμος Τέλλος, δρᾶμα. Τῶν
Τάσσου Ἡ ἐλευθέρωσις τῆς Ἱερουσαλὴμ εἰς
τόμους. Τοῦ Δάντου Ἡ κόλασις. Τοῦ Σαί-
πηρ Ἰοῦλιος Καίσαρ, δρᾶμα. Τοῦ Γκαίτε ὁ Φί-
ουστ. Περατοῦντες τὰ ἑλληνιστὶ τοῦ Ἀλεξάν-
δρου Παγκαβὴ συγγράμματα ἐλησμονήσαμεν
ἀναφέραμεν πρὸ τῆς παραζάλης ἡμῶν ἐν τῇ
πληθύνει τῶν συγγράμμάτων του, ἐν οὗτοις
συντομωτάτῳ χρόνῳ συλλογῆς αὐτῶν, δὲ
σπουδάζων ἐν ἐν Μονάχῳ ἐξέδωκεν ἐν πᾶ-
σιν ἡμῶν τοῦ Ἀἴμου καὶ Ἑλένης, ὅς καὶ με-
τράσεις τινὰς τῶν πρὸς τὴν ἀγαπῶμένην
Ἑλλάδα ποιήσεων τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας

Λουδοβίκου τοῦ Α', καὶ αἴτινες καταχωρίζοντο
τότε εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Χρονικά, ἡμερησίᾳ
ἐκδομένην ἐν Μεσολογγίῳ καὶ ἣν διηύθυνε
τότε ὁ φιλέλλην Μάγερ.

Εἰς τὴν γερμανικὴν συγγράμματα τοῦ
Α. Ρ. Παγκαβὴ: 1) Ausgrabung beim Tem-
pel der Hera unweit Argos. Ein Brief an
Prof. Ross in Hale mit einem Plane des
Heraeon. 2) Die Aussprache des Griechis-
chen, 1881. 3) Τοῦ αὐτοῦ ἡ β' ἐκδοσις, Lei-
pzig. Πρὸς τοῦτοις μετεφράσθη εἰς τὴν γερ-
μανικὴν γλῶσσαν ἡ τραγωδία τοῦ Παγκαβὴ
Δούκας, Dukas, Tragodie in 5 Aufzügen.
Aus dem Griechischen übersetzt von O.
A. Ellissen.

Εἰς τὴν γαλλικὴν συγγράμματα τοῦ Α.
Ρ. Παγκαβὴ: 1) Antiquités Helleniques ou
Repertoire d' inscriptions et d' autres
antiquités. Tome 1—2. 2) Encyclopédie
frangaise ou choix de morceaux des
meilleurs prosateurs et poètes. 3) Mé-
moire sur la partie meridionale de l' ile
d' Eubée. 4) Mémoire sur trois inscrip-
tions grecques inédites. 5) Grammaire
abrégée du grec actuel précédée d' une
préface sur la Prononciation et suivie
d' un choix de morceaux de lecture. 6) Précis d' une histoire de la littérature
Néo-Hellénique Vol. I—II.

Καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην καὶ Ἀμερικὴν γε-
νικῶς παντὶ λογίῳ ἐπιστήμονι ἢ πολιτικῷ
τυγχάνει ὁ γνωστότερος ἐκ τῶν συγγραμμάτων
ἑλλήνων. Τὰ συγγράμματα τοῦ εἰς πολλαπλὰς
μεταφράσεις ὄλων σχεδὸν τῶν ξένων γλωσσῶν
καὶ πλείστας ἐκδόσεις ἀναγινώσκονται παντα-
χοῦ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου ἀπλήστως.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Ρ. ΠΑΓΚΑΒΗ.

Ὁ Ἀλέξανδρος Παγκαβὴς, ἔλκων τὸ γένος
ἐκ ἀρχαιοτάτης βυζαντινῆς οἰκογενείας, ἐγεν-
νήθη τὴν 23 Δεκεμβρίου 1809 ἐν Φαναρίῳ
τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου ἐδιδάχθη καὶ
τὰ πρῶτα γράμματα. Ἐκπαίδευσίς τῆς ἑπ' ἀνα-
στάσεως κατέφυγεν εἰς Ὁδησσὸν μετὰ τῆς οἰ-

κογενείας του, ἐνθα ἔσχε διδάσκαλον τὸν πο-
λὺν Βαρθολαῶν. Διαρκούντος ἐν τούτῳ ἱεροῦ
ἀγῶνος μετέβη εἰς Μόναχον καὶ εἰσῆλθεν εἰς
τὴν αὐτόθι στρατιωτικὴν σχολήν.

Μετὰ τὴν πολιτικὴν ἀποστασίαν τῆς Ἑλ-
λάδος ὁ ἀείμνηστος Παγκαβὴς κατήλθεν εἰς
Ναύπλιον ἐπὶ Κυβερνήτου ὡς ὑπολοχαγὸς
τοῦ πυροβολικοῦ, διορισθεὶς συνάμα καὶ δι-
ευθυντὴς τοῦ ὀπλοστασίου. Ἀλλ' ἡ πρὸς τὴν
φιλολογίαν τάσις αὐτοῦ ὑπερίσχυσε, καὶ ὁ
τέως ἀξιωματικὸς παραιτήθηκε τῆς στρατιωτι-
κῆς ὑπηρεσίας ἕκτα τῇ ἰδρύσει τοῦ Ἑθνικοῦ
Πανεπιστημίου ἐγένετο καθηγητὴς τῆς ἀρχαιο-
λογίας (1833), ἀφ' οὗ προηγουμένως εἶχε χρη-
ματίσει τμηματάρχης τῆς μέσης καὶ κατωτέρας
ἐκκαίδευσως.

Ἐκτοτε ἐξελέγη ἀλληλοδιαδόχως βουλευτὴς
καὶ πρῶτανις τοῦ Πανεπιστημίου. Εἴτα δὲ ἐ-
γένετο τῷ 1856 καὶ 59 ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτε-
ρικῶν. Διατελὼν δὲ ὑπουργὸς ἐδίδασκε συγ-
χρόνως καὶ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τακτικώτατα.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας Γεωργίου διορίσθη τὸ
πρῶτον πρεσβευτὴς ἐν Ἀμερικῇ τῷ 1864, εἴτα
δ' ἐν Παρισίοις μετὰ δὲ ταῦτα ἀπὸ τοῦ 1866
διετέλεσε πρεσβευτὴς ἐν Κωνσταντινουπόλει,
ὁπόθεν μετατεθείς εἰς Βερολίνον ἔμεινεν ἐν
τῇ νέᾳ ταύτῃ θέσει ἐπὶ μακρὸν χρόνον. Τῷ
1879 ἔλαβε μέρος εἰς τὸ συνέδριον τοῦ Βερο-
λίνου ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος, τῷ δὲ
1880 ἀνεκλήθη, καὶ ἔκτοτε μετὰ 22 ἐτῶν δι-
πλωματικὴν ὑπηρεσίαν διατέλει ἰδιωτεύων ἐν
Ἀθήναις μακρὰν τῆς πολιτικῆς, ἀλλ' ἀείποτε
ἐργατικώτατος καὶ ἀεικίνητος, ἀσχολούμενος
εἰς ἠθικοθησκευτικὰς, φιλολογικὰς καὶ ἀρχαιο-
λογικὰς μελέτας μέχρι τῆς τελευταίας αὐτοῦ
στιγμῆς.

Κατὰ τὴν πολυετὴ δὲ ταύτην εὐδόκιμον ὑ-
πηρεσίαν ἐν τε τῇ πολιτείᾳ καὶ τοῖς γράμμα-
σιν ὁ Παγκαβὴς εἶχε τιμηθῇ διὰ 12 Μεγαλο-
σταυρῶν, τοῦ Ἑρυθροῦ Ἀστροῦ τῆς Γερμα-
νίας Α' καὶ Β' τάξεως, ὁ τῆς Αὐστρίας τοῦ
σιδηροῦ στέμματος, ὁ τῆς Ρωσσίας τῆς Ἀγίας
Ἀννης, ὁ τῆς Δανιαρχίας, Βραβυλίας, Νεα-
πόλεως, Τοσκάνης, Βαυαρίας, Σαξωνίας, Βυρ-
τεμβέργης καὶ Βελγίου πρὸς δὲ καὶ διὰ τοῦ
Ἑλληνικοῦ Σταυροῦ τῶν ἀνωτέρων Ταξιαρχῶν.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΗΣ "ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΣ",
ΠΡΩΝΗ ΠΡΟΨΑΡΟΝ ΚΑΙ ΤΕΩΣ ΑΝΤΙΠΡΟΨΑΡΟΝ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΝ

"Εκαστος ὅ,τι τίμιον ὀνομίζει, τοῦτ' ἐξαίρει,
τὰ δ' ἄλλα ὡς ἐκ περισσοῦ παρέργως ἀναφέρει.
Τοῦ Ἀλεξάνδρου Ῥαγκαβῆ ὁ βίος ἔσχε πέρας·
ἀκούω πέριξ μου πολλοὺς περὶ αὐτοῦ ἐπαίνους·
οἱ μὲν τῷ ἀπονέμουσι πολυμαθείας γέρας,
οἱ δὲ τὴν περιφάνειαν ἐξαίρουσι τοῦ γένους·
ὁ μὲν ὕμνεῖ ὡς ποιητήν, ὁ δὲ ὡς διπλωμάτην,
καὶ πάντες ὡς περιβλεπτον τοῦ πνεύματος ἐργάτην.

Πομπή τὴν πόλιν νεκρικὴ διέδραμε μεγάλη·
ἄλλοι στεφάνους ἔφερον, χρυσὰ παράσημα ἄλλοι.
Λαὸς πολὺς, πρωθυπουργοὶ καὶ ἀρχιεροὶ κοιμημάτων,
μητροπολίται, ἱερεῖς, καθηγηταί, πρυτάνεις
καὶ πρέσβεις τῶν ἐθνῶν καὶ πᾶς ὁ κόσμος τῶν γραμμάτων
παρηκολούθουν τὴν πομπὴν ἐν ὕμνοις καὶ ὀργάνοις.
Πολλῶν τιμῶν ἀπήλαυσεν ἐν τῇ ζωῇ ἐκεῖνος
καὶ ἐν τιμῇ ἐκήδευσαν τοῦ Ῥαγκαβῆ τὸ σκήνος.

Ὑπὲρ τὰς κρίσεις τῶν θνητῶν, ἐπισφαλεῖς συνήθως,
ὕπὲρ τὰς ἃς νέμει τιμὰς τῶν γηγενῶν τὸ πλῆθος,
ὕπάρχει Ὑψιστος Κριτής, οὗ ἄμωμοι αἱ κρίσεις·
ἢ ἐξ αὐτοῦ τιμὴ αὐτῇ ἀνέκκλητον τὸ κῆρος
καὶ ἀφθιτον διατηρεῖ καὶ ἡ ποινὴ ἐπίσης·
ὃν οὗτος ἐπαινεῖ, αὐτὸς ὁ μέγας καὶ ὁ ἥρωας,
ὃν δ' οὗτος φέγει, καὶ αὐτὸν ὕμνη ἡ κοινωσία,
εἶνε ὁ ὕμνος δι' αὐτὸν ἐσχάτη εἰρωνεία.

Ὁ Ὑψιστος οὗτος Κριτής ἐνόησε συνέβη
τὸν ὑφ' ἡμῶν τιμώμενον καὶ οὗτος νῦν βραβεύη,
τὸν δὲ κατακρινόμενον νῦν συγκαταδικάζη.
Ἄλλ' ὅμως συνηθέστερον ἢ κρίσις ἀντιστρέφει,
καὶ ὃν ἡμεῖς δοξάζομεν, ὁ Ὑψιστος κολάζει,
ὃν δὲ προπηλακίζομεν, ἐν δόξῃ οὗτος στέφει.
Ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ, αὐτὴ κρατεῖ καὶ διαμένει·
ἀχλὺς δ' ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ διασκοδαζομένη.

Πρὸ τοῦ ἀπείρου Πνεύματος, ὑφ' ὃ πᾶν γόνυ κλίνει,
πρὸ τοῦ Κριτοῦ, ὅστις τὸ πᾶν ἐπισκοπεῖ καὶ κρίνει,
καὶ τοῦ θανόντος Ῥαγκαβῆ τὸ πνεῦμα τὸ μὴ θνήσκον
παρίσταται. Πῶς θὰ κριθῇ; Ποῦ θὰ τεθῇ; Δικαίων
ἐνταῦθα πάντερπνοι σκηναί, ἐκεῖ πῦρ ἀναλίσκον·
ἐκεῖ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς, ἐνταῦθα ἄσπρ' ὠραῖον·
βλέπει τὴν πίστιν δ' ὁ Θεός, τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων,
καὶ διορίζει δι' αὐτοὺς χαρὰς ἢ λύπης τόπον.

Ὁ πνεῦμα φίλον ἀποπτάν τοῦ ἐπιγείου βίου,
τίς εἶνε ἄρα διὰ σὲ ἡ κρίσις τοῦ Κυρίου;
Τίς οἶδε . . . Τοῦτο δι' ἡμᾶς μελαμβάθης μυστήριον! . . .
Ἡμεῖς τῆς «Ἀναπλάσεως» οἱ φίλοι σοι ἑταῖροι
ἐν, τοῦτο νῦν δυνάμεθα. Δεόμεθα πρὸς Κύριον,
ἵνα τὸ πνεῦμά σου αἰ μετὰ δικαίων χαίρῃ,
ἵνα, ἐδῶ τιμώμενον, τιμᾶται καὶ αὐτόθι,
τυχὼν εὐδαίμονος ζωῆς, ἐκεῖνης ἣν ἐπόθει.

Ἄλλα παρ' ἄλλοις τίμια! Ἐν δι' ἡμᾶς σημαίνει
ἡ πίστις δι' εἰλικρινοῦς ἀγάπης ἀσχοιμένη.
Αὐτὸς ὁ Σύλλογος ἡμῶν ὑπὲρ αὐτῆς ἰδρύθη,
καὶ τοῦτον ὑπεστήριξεν ὁ Ῥαγκαβῆς προφρόνως,
καὶ τούτου ἀντιπρόεδρος καὶ πρόεδρος ἐκλήθη,
καὶ δι' αὐτὸν ἐργάζετο χθές ἔτι ἐπιμόνως.
Ὁ τόσων ἔργων συνεργὸς μετὰ στοργῆς ὑψίστης
ἐμόχθησ' ἵνα καὶ ἐν ἡμῖν ἐδραιωθῇ ἡ πίστις.

Καὶ εἰς τὸ ὕψιστον αὐτὸ τῶν ἔργων ἐγνωρίσαμεν
τὸν ἄνδρα τὸν πολυμαθὴ καὶ τὸν ἐξετιμώσαμεν.
Οἱ περὶ τὴν «Ἀνάπλασιν» αἰεὶ θὰ ἀγαπῶμεν
τὸν τέως πρόεδρον ἡμῶν, τὸν πλήρη εὐγενείας,
τὸν πρᾶον, τὸν εἰρηνικόν καὶ δὲν θὰ λησμονῶμεν
τὰς πρὸς τὸν Σύλλογον ἡμῶν αὐτοῦ ὑπηρεσίας.
Δεήθητε ὑπὲρ αὐτοῦ οἱ ἐν Χριστῷ ἑταῖροι,
ἵνα τὸ πνεῦμά του αἰ μετὰ δικαίων χαίρῃ.

Κ. Α. ΔΙΔΑΞΙΣΜΑΣ.

Η ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

ΚΑΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΑΥΤΗΣ ΕΚΘΙΣ

Α΄.

Τοῦ ἐν Mesnil-St. Loup τῆς Γαλλίας γαλλιστὶ ἐκδιδομένου μηνιαίου περιοδικοῦ τούτου τὸ τεῦχος τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου τοῦ λήξαντος ἔτους 1891 ἐπέμψθη μοι εὐγενὲς κατ' αὐτὰς ἐκ τοῦ γραφείου τῆς ἀξιολύτου διεσπύσεως τῆς «Αναπλάσεως». Ἀνοίξας αὐτό, εἶδον σελίδας τινας περιγεγραμμένας κυανῷ χρωστῇ, καὶ παρὰ πόδας τῆς πρώτης γεγραμμένην τὴν ἐρώτησιν «Θ' ἀνταπαντήσητε;». Μόλις δ' ἀνέγνω τὸν σεσημασμένον ἄρθρον τὸν τίτλον τούτου: «De l'état de l'âme après la mort selon les Orthodoxes et les Latins», ἦτοι, Περὶ τῆς μετὰ θάνατον καταστάσεως τῆς ψυχῆς κατὰ Ὁρθοδόξους καὶ Λατίνους, — τίτλον δ' ἔφερε καὶ ἐν τῇ «Αναπλάσει» τῆς 1ης Νοεμβρίου 1891 ἐμὴ πραγματεία εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἐκταῦθα καθολικοῦ ἐφημερίου αἰδ. Δου-Παύλου, — καὶ ἐννοήσας περὶ τίνος πρόκειται, συνέβη μοι ὅ,τι συνήθως συμβαίνει εἰς πάντα ἄνθρωπον πρῶτην φορὰν ἐρχόμενον εἰς συνέ-τευσιν πρὸς τὴν ἀγνωστον αὐτῷ πρόσωπον ἀνεχαιτίστην δηλ. τῆς περαιτέρω ἀναγνώσεως αὐτοῦ ὑπὸ τῆς περιγραφῆς, ὅπως πληροφορηθῶ τάχιστα ἐκ τῶν ἐπιτῆς κεφαλίδος τοῦ ἔξω φύλλου αὐτοῦ ἐκτετυπωμένων ὁποίας ἀρχὰς πρεσβεύει καὶ τίνος χριστιανικῆς Ἐκκλησίας τὰ δόγματα ὑποστηρίζει τὸ ἀνὴ χεῖρας σύγγραμμα. Καὶ ὁμολογῶ εὐλαβικῶς, ὅτι ἐχάρην ὑπερβαλλόντως ἀναγνῶνς δεξιόθεν τοῦ σημείου τοῦ τιμίου Σταυροῦ ἑλληνιστὶ καὶ ἀριστερόθεν λατινιστὶ τὴν λίαν φιλόφρονον καὶ κοσμοσωτήριον καὶ χαρμόσυνον ἐπαγγελίαν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν «Μία ποίμνη, εἰς ποιμήν». † Unum ovile et unus Pastor: κατὰ τὸν δ' αὐτῆς τὸν τοῦ συγγράμματος τίτλον, τὸν δ' «Revue des Eglises d'Orient, organe de l'association pour l'union des Eglises», ἦτοι «Ἐπιθεώρησις τῶν τῆς Ανατολῆς Ἐκκλησιῶν, ὄργανον τῆς ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν ἐταιρίας». Συγκρίνων εἰτα τὴν ἐνωθεὶν ἀρχὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ περιοδικοῦ τούτου, δι' περιληπτικῶς μὲν, πλὴν ἀρκούντως, ἐξηγῶ τὸ τίτλος αὐτοῦ, ἔλεγον, σκοπόμενος κατ' ἐμαυτόν: Τὸ ἐταιρικὸν τοῦτο ὄργανον ἔχει ὡς ἀρχὴν τὴν ἀρχὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν «Μία ποίμνη, εἰς ποιμήν»· ἔχει καλῶς καὶ ταύτη ἐπόμενον, ἀνέλαβε τὸν ὅπως εὐγενῆ καὶ χριστιανικὸν ἀγῶνα τῆς ἐνώσεως τῶν, ὡς μὴ ὁφείλει, διεσπασθῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Χριστοῦ. Ὁ ὑψηλὸς οὗτος σκοπὸς αὐτοῦ γίνεσθαι ἐνὶ μάλλον καταφανὲς καὶ κατὰ

τὸν ἐν τῷ φέρει ἐπὶ τῆς μετωπίδος τῆς πρώτης σελίδος ἑλληνιστὶ καὶ τὴν ἐν ταῖς θείαις λειτουργίαις Βασιλείου τοῦ μεγάλου, Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου καὶ Γρηγορίου τοῦ Διαδόχου καὶ ἐν πάσαις ἐν γένει ταῖς ἱεροτελεστείαις τῆς Ὁρθοδόξου Ανατολικῆς Ἐκκλησίας ἐμπεριεχομένην, καὶ κατ' ἐκαστὴν ὑπ' αὐτῆς πρὸς τὸν Ὑψίστον ἀναπεμπομένην εὐχὴν, τὴν δ' «Ἐπὶ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου, εὐσταθείας τῶν ἐκείνων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, καὶ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν». Καὶ τοῦτο, εἰπον ἐν ψυχῇ ἀγαλλιάσει, ἔχει κάλλιστα: Ἀόξα τῷ παναγίῳ Θεῷ, τῷ εὐδοκῆσαντι νὰ εὐρεθῶσιν ἑνδοξοὺς, ἐπιδοκοντες προφρονῶς καὶ ἐνζήλως τὴν ὅπως χριστιανικὴν τοῦτον σκοπὸν. Ἀλλ' οὕτω σκοπεύων καὶ συγκινουμένῳ μοι ἐπὶ τῇ αἰ-φνης ἡ ἀπορία περὶ τοῦ τρόπου, δι' οὗ ἐπιδιώκει τὸ ἐταιρικὸν χριστιανικὸν τοῦτο ὄργανον τὴν τόσον ἐφετῇ καὶ σωτήριον ἔνθεον τῶν ἐκείνων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν διότι, ὡς γνωστὸν ἐκ τῆς κατ' ἡμέραν πείρας, ἔνθα τοῦ ἀκαταλήλου καὶ ἐρωστικοῦ καὶ ἀνεκλιμνοῦ καὶ ἐν γένει κακοῦ τρόπου, οὐ μόνον ἀποτυγχάνουσι καὶ ματαιοῦνται καὶ αὐτοὶ οἱ ἀγαθότεροι καὶ χριστιανικότεροι σκοποί, καὶ αὐτὰ τὰ φιλανθρωπότερα καὶ κοινωνικότερα ἔργα, ἀλλὰ πολ-λάκις μεταβάλλονται καὶ μεταποιῶνται ἐξ ἀγαθῶν καὶ ὠφελίμων εἰς κακὰ καὶ ἐπιβλαβῆ· ἐπὶ δὲ τοῦ προκειμένου παρῆκε ἡμῖν ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία παραδείγματα οὐκ ὀλίγα, ἐπικυροῦντα καὶ ἐπιβεβαιῶντα διὰ μυριοστὴν φορὰν τὸ σοφὸν ἐκεῖνο γνωμικόν, τὸ λέγον «Οὐδὲν καλόν, ἐὰν μὴ καλῶς γένηται». Πρὸ πάντων δὲ ἡρώδων περὶ τοῦ κέντρου, πρὸς δὲ τὸ ἐν λόγῳ ὄργανον ἐπιδιώκει τὴν ἐνωθεὶν ταύτην. Κατ' ἡμᾶς τοὺς Ὁρθοδόξους, ἀκούοντας τοῦ Σωτῆρος, λέγοντος «ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς καὶ γινώσκω τὰ ἐμά, καὶ γινώσκωμαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν, καθὼς γινώσκει με ὁ Πατήρ, καὶ γὰρ γινώσκω τὸν Πατέρα, καὶ τὴν ψυχὴν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων» καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω ὅσα ἐστὶν ἐκ τῆς αὐτῆς ταύτης· καὶ ἐμὲ δεῖ ἀγαγεῖν καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσους· καὶ γενήσεται μία ποίμνη, εἰς ποιμήν» (Ἰω. ι'. 16.), κατ' ἡμᾶς, λέγω, ἀκούοντας ταῦτα παρὰ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, καὶ ἀκραδάντως πιστεύοντας αὐτοῖς, ὁ εἰς καὶ μόνος ποιμὴν ὑπὸ τὸν ὁποῖον γενήσεται κατὰ τὴν ἀψευδῆ αὐτοῦ ταύτην πρόφρησιν καὶ κοσμοχαρμόσυνον ἐπαγγελίαν μία ποίμνη ἔσται τὸ ἀνθρώπινον, εἴνε αὐτὸς οὗτος ὁ Χριστός. Ὅσον δ' ἀφορᾷ ἰδίᾳ καὶ εἰς τὴν ἐνωθεὶν τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν, κατ' ἡμᾶς, τὸ μόνον κέντρον πρὸς δὲ αὐτὰ δίκην ἀκτίνων δέον νὰ συναντῶνται καὶ ἐνωθῶνται ἐν πνεύματι ἀδελφότη-τος εἶναι ἐπίσης αὐτὸς ὁ ἱδρυτῆς τῆς μιᾶς, ἀ-

ρίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ὁ μόνος ἀρχηγὸς καὶ τελειωτὴς τῆς πίστεως ἡμῶν (Ἐβρ. ιβ', 2.), ὁ κατ' ἐξοχὴν διδάσκαλος καὶ καθηγητὴς ἡμῶν (Ματθ. κγ', 8, 10.), ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Αὐτός ἐστι τὸ μόνον κέντρον τῆς πνευματικῆς ἐνώσεως τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν, διότι αὐτός ἐστι καὶ ἡ μόνη κεφαλὴ τοῦ ὅλου σώματος τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ. (Ἐφεσ. ε', 23.)

Ταῦτα ἐν κεφαλῇ φρονούμεν καὶ πιστεύομεν ἡμεῖς, οἱ τῆς Ανατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας Χριστιανοί, περὶ τοῦ κέντρου τῆς ἐνώσεως τῶν ἐπὶ μέρους χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ περὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ὅλου σώματος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλ' ἀκριβῶς ἐκ τοῦ τίτλου αὐτοῦ τὸ ὄργανον τοῦτο πρῶτιστα καὶ μάλιστα περὶ ἡμῶν φαίνεται μεριμνῶν καὶ τυρβάζον. Θεωρεῖ ἀρὰ γὰρ ἡμᾶς ὡς πρόβατα ἀπολωλότα; ὡς ἔξω τῆς αὐτῆς τοῦ Χριστοῦ διατελοῦντες; ἡ μόνον ἔξω τῆς μάνδρας τοῦ Πάπα Ῥώμης περιπλανώμενοι; ἡ κατ' ἀμφοτέρω;... Τὰς ἀπορίας μου ταύτας ἐσκέφθην τότε, ὅτι ἐνδέχεται νὰ ἐπιλύσῃ ἡ περαιτέρω ἀναγνώσις τοῦ σχετικοῦ πρὸς τὰ ὑπ' ἐμοῦ δημοσιευθέντα ἄρθρου, καὶ εἰς αὐτὸ ἐπανελθὼν, δὲν ἐψεύσθην. Ἡ ἐνθερμος ὑποστήριξις τοῦ τόσον προσφιλοῦς παρὰ τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ δόγματος τοῦ Καθαρτηρίου πυρὸς μοι ἐνέβαλε τὴν ὑπόψιν μήτοι ὁ κύριος σκοπός, δι' ἐπιδιώκει τὸ ἐταιρικὸν ἐκκλησιαστικὸν τοῦτο ὄργανον, εἶνε οὐχὶ ἡ ἐν ἀδελφικῇ ἀγάπῃ καὶ ὁσότητι, οὐχὶ ἡ ἐν χριστιανικῇ πνεύματι ἐνωσις τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀλλ' ἡ ἐν κοσμικῇ ὑπεροφίᾳ καὶ φιλαρχίᾳ, ἀλλ' ἡ ἐν δεσποτικῇ καὶ κυριαρχικῇ πνεύματι καθυπόταξις τῶν Ανατολικῶν Ἐκκλησιῶν ὑπὸ τὸ σκήπτρον τοῦ ἐπισκόπου Ῥώμης. Ἀλλ' ὁ πολιτικὸς ἄρχοντος καὶ κοσμικοῦς κατακτηταὶς συνήθως ὑποκράδους οὗτος πόθος καὶ προσφιλεῖς σκοπὸς τοῦ κατακυριεύειν καὶ κατεξουσιάζειν τῶν λαῶν καὶ ἐθνῶν εἶνε ὅλως ἀνόμιμος καὶ ἀνάρμοστος τοῖς πνευματικοῖς λειτουργοῖς τοῦ Ὑψίστου, διὸ καὶ ἀπαγορεύει αὐτοῖς ἡ τῆς αὐτοῦ ὁ Σωτῆρ ἡμῶν, εἰπὼν τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς καὶ Ἀποστόλοις, καὶ δι' αὐτῶν πᾶσι τοῖς κατὰ καιροὺς καὶ τόπους διαδόχοις αὐτῶν «Οἰδατε, ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν· οὐχ οὕτως δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὅς ἐάν τις ἐν ὑμῖν εἶναι πρόεδρος, ἔστω ὡς ὁ δούλος· ὥστε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν». (Ματθ. κ'. 25—28). Ἀλλως τε ἡ ἀποτυχία τοῦ τοιούτου σκοποῦ καὶ πόθου εἶνε βεβαία ἐκ τῶν προτέρων τοῦτο διδάσκει ἡμᾶς, ὥστε περὶ ἐφθνην εἰπόντες, ἡ ἱστορία. Αἰὰ τίνος δὲ τρόπου καὶ μεθόδου θὰ

ἦτο ἐφικτὴ ἡ τόση παρὰ παντὸς ἀληθοῦς χριστιανοῦ ποθητὴ καὶ εὐκαταία αὐτῇ ἐνωσις καὶ εἰρήνη τῶν ἐκείνων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, ὑπὲρ ἧς μυριοστόμον εὐχὴν ἀναπέμπει, ὡς εἰρηται, κατ' ἐκαστὴν πρὸς τὸν πανάγαθον Θεὸν ἡ ἀ-ρία ἡμῶν Ἐκκλησία;

Περὶ τούτου θέλομεν ἐκθέσει τὴν ταπεινὴν ἡμῶν γνώμην, ἀποῦ ἀνταπαντήσωμεν πρῶτον εἰς τὸ ἐπόμενον εἰς ὅσα ἀπαντᾷ ἡμῖν ἡ αἰδ. Revue πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ προσφιλοῦς αὐτοῦ δόγματος τοῦ καθαρτηρίου πυρὸς.

(Ἀκολουθεῖ).

† Ὁ ἀρχιεπίσκοπος πορὴν Κεφαλληνίας
Σπυρίδων.

ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

ΕΝ ΣΧΕΣΕΙ ΠΡΟΣ ΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ
ΚΑΙ ΕΠΙΘΑΛΕΥΜΑΤΑ

(συνέχ. ἴδε προηγ. φύλλον)

Κατὰ τὴν ὑγιᾶ εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν ἡ οὐσία τῆς Θεότητος εἶνε μία, τὰ δὲ πρόσωπα τρία· ἔχομεν λοιπὸν τρία καὶ ἐν. Τὸ τοιοῦτον ἐκ πρώτης ὀψεως καθίσταται δυσπαράδεκτον τῷ λόγῳ, οὐχὶ διότι εἶνε παρὰ λόγον, ἀλλ' ὑπὲρ λόγον· εἶνε τὸ μεταφυσικώτατον τῶν ζητημάτων, εἰς δὲ ὁ ἀνθρώπινος λόγος ἰδίᾳς δυνάμεσι δὲν δύναται νὰ προσεγγίσῃ, διὰ τοῦτο ἐκταῦθα κυρίως χωρεῖ ἡ χειραγωγούσα πίστις. Πλὴν ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἑαυτοῦ πτωχείᾳ ὁ τοῦ ἀνθρώπου λόγος δύναται νὰ τὸ δεχθῇ ὡς λογικῶς δυνατόν, ὥστε πλείστας ἔχων εὐκρίνας ἐν τῷ πεπερασμένῳ σύμπαντι, ἐν αἷς τρία εὐρίσκονται ἐν τῷ ἐνί. Καὶ τῷ ὅντι ὁ φαινόμενος μέγας ἀστήρ, ὁ «Ἥλιος, εἶνε εἷς, καὶ ὅμως ἐκ τριῶν τινῶν σύγκαιται· ἀ) ἐξ ἑαυτοῦ, τοῦ Ἥλιου, β) ἐκ τῆς ἀκτίνος καὶ γ) ἐκ τοῦ φωτός. Τὰ τρία λοιπόν, Ἥλιος, ἀκτὶς, φῶς, ἀποτελοῦσι τὸν διαυγέστατον καὶ ζωογόνον φωστῆρα. Τὸ δὲν-δρον εἶνε ἐν, καὶ ὅμως διακρίνεται τρεῖς τινὰ ὁ ἕξ αὐ, κ ο ρ μ δ ν καὶ φ ὕ λ λ α. Τρεῖς λαμπράδες ἐννοῦμεν ἀποτελοῦσιν ἐν φῶς. Πῦρ, λάμψις καὶ θερμότης χαρακτηρίζουσι τὴν οὐσίαν τοῦ στοιχείου τούτου κτλ. Ἀν λοιπὸν ἐν τῇ ἀψύχῳ φύσει ἀπαντᾷ τρία ἐν τῷ ἐνί, εἶνε καθόλου λογικὴ ἀντίφασις, ἐὰν δεχθῶμεν καὶ ἐν τῇ μιᾷ κατ' οὐσίαν Θεότητι τὸ τριαδικόν; Οὐδεμία πάντως τοῦτο μόνον διακρίτεον μεταξὺ τῆς ἐν τοῖς φυσικοῖς οὐσίαις ἀπαντώσης τριαδῆς καὶ τῆς θείας, ὅτι ἐκεῖ εἶνε ἀπλάτ' ἰδιότητες, ἐνφ' ἐν ταύτῃ ἰδίαι ὑποστάσεις, ἡ πρόσωπα. Ἀρὰ μηδεμίαν ὑπαρχούσης ἀντιφάσεως μεταξὺ τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας καὶ τοῦ

ἀνθρωπίνου λόγου, οὐδ' ὡς πρὸς τὸ τριστόν, ἔπεται ὅτι ἡ διδασκαλία αὐτῇ εἶνε ἡ μόνη ἀληθής, ὡς παριστώσα τῷ ἀνθρωπίνῳ πνεύματι πιστῶς καὶ ἀπαρμολογῶς τὸ περὶ Θεοῦ ἀντικείμενον τῆς νοήσεως.

Πλὴν ὅμως τοῦτον ἐν τῇ οὐτῶ πως ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἐκτιθεμένη περὶ Θεοῦ διδασκαλία ὁ ἀνθρώπινος λόγος ἀνευρίσκει τὸν σύνδεσμον τοῦ φυσικοῦ καὶ ὑπερφυσικοῦ, καὶ τὸ δυνατόν τῆς θείας οικονομίας, ἢ τῆς τοῦ ἀνθρώπου σωτηρίας ἐκ τῆς δουλείας τῆς ἁμαρτίας. Γνωστὸν εἶνε ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔπεσε δεινὴν πτώσιν ἐνεκα τῆς ἁμαρτίας, ἐντεῦθεν δὲ διεκρίθη ἡ πρὸς τὸν Θεὸν κοινωνία αὐτοῦ, ἀπεμακρύνθη τοῦ πλάσματος αὐτοῦ καὶ κατ' ἐξοχὴν τιμίσαντος, καὶ ἔμεινε ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκτρᾷ ἀσθενείᾳ καὶ σηπιδόμῃ κυλινομένη σὺν τῷ χρόνῳ ἐν βαθυτέρον, οὕτως, ὥστε ἦτο ὁλως ἀνέκτιστος ἀπ' αὐτοῦ ὡς ἀπορριψθῆναι, ἔτε ὑποχείριος τοῦ ποιητοῦ κατιστάς, ὡς μαρτυρεῖ ἡ καθόλου ἱστορία ἐπομένως εἶχεν ἀνάγκη Σωτήρος. Τοιοῦτον Σωτήρα καὶ λυτρωτὴν ἀνέκαθεν ἐπεζητεῖ ἡ ταλαίπωρος ἀνθρωπότης, καίτοι ἐν τῇ εἰδωλολατρείᾳ βεβηρωμένη. Κατ' ἐξάρσιν ὅμως λαὸς τριδ' ἰουδαϊκός, ἐκείνητο θεοδότους ἐπὶ γελίας περὶ τοιοῦτου Σωτήρος ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦ Μεσσία. Ἦνα πραγματοποιῇ δὲ ἡ σωτηρία τῆς ἀπολλυμένης ἀνθρωπότητος προεπήγετο αὐτῇ ὅτι ἐκτακτὸν τι "Ὁν παραδόξως ἐμφανίζομενον τῷ κόσμῳ καὶ τῇ ἀνθρωπίνῃ ἐνλαμβάνον σάρκα ἡμελλε νὰ πληρώσῃ τοὺς πόθους τῆς ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας στεναζούσης ὑπὸ τὸ βάρος τῆς ἁμαρτίας ἀνθρωπότητος. Τὸ προεπηγγελμένον οὗτο ἐκτακτὸν "Ὁν εἶνε Ἰησοῦς ὁ Χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ δοὺς τὸν Κῶδι-κα τῆς ὑψίστης Θρησκείας, τὸ Εὐαγγέλιον. Ἐν τῷ θεῷ τοῦτο ἔργον τί παρατηρεῖ ὁ ἀνθρώπος; Αὐτός; Παρατηρεῖ ὅτι ἡ μὲν ἁμαρτία ἡ ἀποσπάσασα τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ὑφίστατο ἡ δὲ ἀνάγκη τῆς ἀπαλλαγῆς ἐκείνου ἀπ' αὐτῆς καθίστατο ἐκαιρητή, ἀλλ' ὑπελείπετο καὶ ἀνεμείνετο θεῶθεν πάντως τὸ μέσον τῆς ἀπολυτρώσεως. Ἐτέρωθεν ὅμως ἀναγνωρίζεται ὁ λόγος καθήκον ἐδνωμοσύνης πρὸς τὸν ἑαυτοῦ Ἀντιοχητὸν, ὡς ἐμψαντὰ τὸν ἄνθρωπον ὑπὲρ πάντα τὰ λοιπὰ κτίσματα διὰ τοῦ λόγου γεννᾶται ὅθεν ἐν αὐτῷ τὸ αἶσθημα τῆς ἀγάπης, ἦν πρῶτος ἐπεδείχθη αὐτὸς ὁ Πλάστης. "Αὐτοὶ λοιπὸν πρὸς ἐπιτέλεσιν τῆς σωτηρίας ἡδέλησαν ὁ Θεὸς νὰ ἐπιδείξῃ τῇ ταλαίῃ ἀνθρωπότητι ἐν μείζονα τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην, ὥστε ὡς ἀποστείλῃ τὸν ἑαυτοῦ μονογενῆ υἱὸν εἰς τὸν κόσμον, καὶ διὰ τῆς ἐνσαρκώσεως αὐτοῦ καὶ τῆς ἐκχύσεως τοῦ τιμίου αἵματος ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος ἄρῃ ἐκ τοῦ μέσου τὸ κώλυμα τῆς ἁμαρτίας, συμπληρῶν οὕτω τὸν ἀντικείμενον μεθ' ἑαυτοῦ, δύναται ὁ λόγος νὰ εὕρῃ ἀντι-

φασίν τινα ἐν τῷ ἐξαίσιῳ τούτῳ καὶ θειοτάτῳ ἔργῳ; Βεβαίως οὐχί. "Ἰδοὺ καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην τὸ Εὐαγγέλιον περιέχει τὴν μόνην καὶ ἀναμφίλεκτον ἀλήθειαν ὅτι οὐ μόνον ὑπάρχει Θεὸς τριαδικός, ἀλλ' ὅτι καὶ τοσοῦτον ἡγάπησε τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπολέται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον (Ἰωάν. γ'. 18).

Ὁ εὐσεβὴς λόγος τοῦ ἀνθρώπου μελετῶν τὸν τῆς χάριτος νόμον καταλαμβάνεται ὑπὸ δέους ἔκτα καὶ σεβασμὸν βλέπων ἄρῃ τίνος συγκρατάσεως ἐφθασεν ὁ Ἀντιοχητὸς, ὥστε νὰ προσευέγκῃ θυσίαν ἱλαστικὴν χάριν τοῦ ἀνθρώπου τὸν ἰδίον Υἱόν. Οὐ μόνον δὲ δὲν τολμᾷ νὰ ἐκφέρῃ λόγον βλάστημον κατ' αὐτοῦ ἐν βδελυκτῇ ἀχαριστίᾳ καὶ ἀγνωμοσύνῃ, ἀλλ' ὑπὸ βαθυτάτου ἐγνωμοσύνης συναισθημάτων καταλαμβάνομενος ὑποτάσσεται τῷ ἐκείνου νόμῳ καὶ ζητεῖ διὰ παντὸς μέσου νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν πρὸς αὐτὸν πίστιν, ἐλπίδα καὶ ἀγάπην.

Τοιαύτη ἡ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ ἀπαντῶσα θεμελιωδὲς ἀλήθεια περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ ἐν Τριάδι καὶ τοῦ συνδέσμου τοῦ φυσικοῦ μετὰ τοῦ ὑπερφυσικοῦ διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλὰ δεκτὸν γενομένου, ὡς ἀρκούντως ἀποδοκιμαζομένου, ὅτι ὁ Θεὸς ὁ εὐρὺς τὸ μέσον τῆς ἀπολυτρώσεως, αὐτὸς ἔδωκε καὶ τὸν μέγιστον ἡθικὸν νόμον, ἔπεται ὅτι ἐπειδὴ ἐπεδείχθη ἔφατον πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἀγάπην, δὲν εἶνε δυνατόν ὅτι ἐπέβαλεν αὐτῷ διατάξεις ἀπολύτως ἀνεφαρμόστους, διότι θὰ ἦτο ὁ ἀδικώτατος τῶν νόμων. Ἐν τούτῳ πάντως τὰ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ παραγγέλλονται ὡς προϋπάρχοντα ἐκ τοῦ ἀφυσικοῦ στόματος τοῦ Θεοῦ εἶνε τοιαύτης φύσεως, ὥστε δύναται νὰ ἐφαρμοσθῶσι πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις, καθόσον διὰ τοὺς ἀνθρώπους προϋφίσταται ὁ εὐαγγελικὸς νόμος εἶνε ζυγὸς χρηστὸς καὶ φορτίον ἑλαφρόν. Ἀλλ' οὐδεὶς ἀναγκάζεται εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐν τοῖς νόμοις, ἕκαστος ἀφίεται αὐτεξούσιος ἢ νὰ γένῃται κληρονόμος τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. "Ὡστε μέτρον τῆς ὀφειλῆς τῆς πηγαζούσης ἐκ τοῦ εὐαγγελίου εἶνε μόνη ἡ θέλησις τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐκ ταύτης ἐξήρτηται τὸ πλεῖστον ἡ σωτηρία, καθότι ἡ παρὰ Θεοῦ χάρις εἶνε ἐτοιμὴ πάντοτε νὰ δεχθῇ τὸν ἰδομένην ὑποκύπτοντα τῷ νόμῳ. Καὶ πῶς εἶνε δυνατόν Θεὸς ἐξ ἀρχῆς ἀγαθότητος δημιουργήσας τὸν κόσμον καὶ ἐξαιρετικῶς τὸν ἄνθρωπον, αὐτὸν δὲ τοσοῦτον τῇ ἀφάρτῳ συγκρατᾶσαι ἀπολυτρώσας ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, Θεὸς πανέγκρατος, ἀπειρος, αἰώνιος καὶ δίκαιος, νὰ δώσῃ τῷ ἑαυτοῦ πλάσματι νόμον ἄδικον ὑπερβαίνοντα τὰς ἐκείνου δυνάμεις; Οὐαὶ βλασφημία θὰ ἦτο αὕτη! Θεὸς, ὅστις καταδέχεται νὰ κα-

λῆται παρ' ἡμῶν Πατήρ, ἡδύνατό ποτε νὰ βασανίσῃ τὸ ἑαυτοῦ πλάσμα διὰ νόμου σκληροῦ καὶ ἀνεφαρμόστου ἐπὶ ἀπειλῇ αἰώνιου καταδίκης; Θεὸς, ὅστις προηγήθη ἡμῶν ἐν τῇ ἐπαγγελίᾳ τοῦ θείου αὐτοῦ νόμου, πῶς καὶ ἡμεῖς οἱ τῶς νηπιόζοντες ἀνδρωθώμεν ἐν τῇ ἀρετῇ διὰ τῆς μιμήσεως τοῦ πρωτοτύπου, ἦτο δυνατόν νὰ πληρώσῃ ἀπατηλὸς ἡμῶς; Οὐαὶ ἀγνωμοσύνη, ἔν ταιαύτῃ ἰδέᾳ ἀπλῶς συλλάβαμεν. Οὐχὶ λοιπὸν, οὐχί ὁ νόμος ὁ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ περιεχόμενος εἶνε λογικὸς, ὡς τοιοῦτος δὲ ἐφαρμοστέος κατ' ἕλλην αὐτοῦ τὴν ἐκτίσιν τῇ ἀνθρωπότητι, δι' ἣν καὶ εἰς ἣν ἐδόθη. "Ὑπὸς αὐτῇ σωθῇ καὶ ἀνυψωθῇ εἰς τὴν περιωπὴν ἀφ' ἧς πρότερον ἐκουσίως κατέπεσεν. Ἦνα συνῆδῃ τῇ φύσει τοῦ ἀνθρώπου. Τοιοῦτοτρόπως δὲ ἀπεδείχθη δι' ὁλίγων ὅτι ὑπάρχει ἐν τῷ εὐαγγελίῳ ἡ μόνη ἀλήθεια, ἥτις καὶ πρὸς τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου συμφωνεῖ. Ἐδῇ μεταβαίνομεν εἰς τὸ Γ'. καὶ τελευταῖον μέρος.

ΜΕΡΟΣ Γ'.

Ἀνεπιληπτος ἐφαρμογὴ τοῦ εὐαγγελίου ἐν πᾶσι τοῖς ἐπαγγέλμασι καὶ ἐπιτηδεύμασι τοῦ πρακτικοῦ βίου ὑπάρχει;

Ἀποδείχθηκε τῆς ἐν τῷ εὐαγγελίῳ αἰώνιου ἀληθείας, συμφώνου πρὸς τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, κατὰ ἀκολουθίαν ἡ ἀλήθεια αὐτῇ δ-φείλει νὰ γένῃται κτῆμα πάντων τῶν ἀνθρώπων, διότι ἐπὶ τοιοῦτο τέλος ἐδόθη. Ἐπεται λοιπὸν ὅτι ἐφαρμοστέον τὸ εὐαγγέλιον, ὁ κώδικς οὗτος τῆς αἰωνίου ἀληθείας, πᾶσι τοῖς ἀτόμοις παντὸς φύλου καὶ ἔθνους. Χάριν τῆς καθόλου ἀνθρωπότητος ἐνιψρώπησεν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, καὶ αὐτῆς ἕνεκεν ἔδωκε τὸν τελειότατον τοῦτον νόμον. "Ὡς περὶ δὲ οἱ θεοὶ τῶν ἔθνων νόμοι, ἅπαξ κυρωθέντες ὑπὸ τῶν ἀρμόδιων ἀρχῶν, καθίστανται ὑποχρεωτικοὶ πᾶσι τοῖς ἀποτελοῦσι τὸ ἔθνος ἀτόμοις; ἔν δὲ τις παραβῇ ταύτους, νομικῶς καλῶζεται τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ αἰώνιος καὶ ἀναλλοίωτος τῆς ἀληθείας νόμος δοθεὶς ὑπὸ τοῦ νομοδότη τοῦ Θεοῦ ἀνάγκη νὰ ἐφαρμοσθῇ ὑφ' ἀπάντων τῶν ἀνθρώπων, ἑλλως πῶς παραβίτης δικαίως συνεφέκεται εἰς ἑαυτὸν τὴν προσήκουσαν πεινὴν, ἦν οὐδεὶς δύναται νὰ διαφύγῃ ἐπὶ προφάσει ἀσθενείας πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν διατάξεων αὐτοῦ. Τὸ εὐαγγέλιον, αὐτὸ τὸ ἐλάχιστον τὸν ὄγκον βιβλίου, κέκτηται τὴν θαυμασίαν δύναμιν νὰ διαπλάτῃ καὶ στηρίξῃ τὰς καρδίας πάντων ἀνθρώπων, ὥς περ πολυχέμιον πηγὴ γένουσα διὰ τῶν ἐν τῷ παραδείσῳ δένδρων παρέχει τὰ ἑαυτῆς νάματα ταῖς ρίζαις πάντων. Ἐὰν θείσωμεν ἐν τῇ πλάστῳ τῆς ἀδιαφθόρου συνειδήσεως ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν σωρίαν πάντων τῶν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου μέχρι σήμερον καὶ μέχρι συντελείας αὐτοῦ συγγραφέντων ἢ

συγγραφησόμενων ὀγκωδεστάτων βιβλίων τῶν σωφῶν, ἐτέρωθεν δὲ τὸ βιβλίον τοῦτο, καὶ ἐπιμύθωμεν τὴν ἡδύνην ἐκατέρων ἐξέαν, ἐν-φύσωμεν ὅτι τὰ πρῶτα ἀείρων ἀπολείπονται τῆς βουλήσεως τοῦ δευτέρου, οὐδ' εἶνε δυνατόν ποτε νὰ ἐξισωθῶσι πρὸς τοῦτο, καθόσον ἐκείνα μὲν εἶνε ἔργα τοῦ ἀνθρώπου, τοῦτο δὲ τοῦ Θεοῦ οἷα δὲ διαφορά ὑπάρχει μετὰ τὸ τοῦτο καὶ ἐκείνου, ταιαύτη καὶ ἡ μετὰ τὸν ἀνθρώπινον ἔργων πρὸς τὸ θεῖον. Οὐδεμία περιόδος, οὐδεμία φράσις, οὐδεμία λέξις εἶνε περιττὴ καὶ ἄσκοπος ἐν αὐτῷ. Ἡ ὁρὴ αὐτοῦ ἀποτελεῖ τὸν ἄρραφον χιτῶνα τῆς διδασκαλίας, ὃν ὁ βουλούμενος νὰ διαρρήξῃ κατ' ἑνὴν ἢ κατ' ἑλ-λον τρόπον ἔσται βέβαιος ὅτι καταστρέψει τὸν ὅλον ἐπὶ μεγίστῃ αὐτοῦ βλάβῃ. Τὰ ἐν αὐτῷ δόγματα εἶνε οὕτω σαφῶς ἐκτεθειμένα, ὥστε ἀποτελοῦσι πρὸς ἕλληλα λδιασπαστοὺς κρίκους ἰσχυρῶς ἐλύσεως, καὶ τὸ ἐν ὑποστηρίξει θετή-ρον ἐπομένως ὁ θεῖος τὰ μὲν νὰ δεχθῇ ὡς ὁρθὰ, κατὰ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην, τὰ δὲ ὡς ἀπορρίψῃ ὡς μὴ ταιαύτα, διαλύει προδήλως τὸν σύνδεσμον καὶ διασπᾷ τοὺς κρίκους δεκνύων ὅτι ἀρέσκειται τῇ καταστροφῇ ὁμοιάζει δὲ πρὸς ἐκείνους, ὅστις ἔχων ἐν ταῖς χερσὶ πολυτεμετά-τον ὀρμαθὸν ἐκ πολυτέμων λίθων εὐφρυνῶς καὶ μετὰ τέχνης συνειρμολογημένων, ἐπειδὴ ἀδυνατεῖ νὰ ἐννοήσῃ τὸν τρόπον τῆς συναρμογῆς, καταστρέφει εἰς τὸ βυθὸν τὸν μέσον διὰ σκιν-τάλης νὰ καταστῇ τὸν σπουδαίωτατον ὀρμαθόν.

Τὸ εὐαγγέλιον λύει πάσας τὰς ἀπορίας τοῦ ζητητικοῦ νοῦ, καὶ ἱκανοποιεῖ αὐτὸν εἰς πάν-τι τὰ προβλλόμενα ὑψηλὰ ζητήματα, οὕτω δὲ δὲν ἀφίνει αὐτὸν νὰ παραπλανᾶται τῆδε κα-καίως εἰς τὰς ἀδιεξόδους ἀγνίας τῆς ἀμφιβολίας, ἀρκεῖ μόνον νὰ παρασχῇ αὐτῷ ἀγαθὴν καρδίαν καὶ ἀγνήν προθέσιν πρὸς ἀπόκνησιν τοῦ ἁγίου ἀγαθοῦ. Οὐδέποτε καταπονεῖται ὁ ἀναγνώσκων αὐτὸ, ἀλλὰ λαμβάνων ἀνὰ χεῖρας ἔλκεται θαυμασίως ὑπὸ τῆς θείας ἐν αὐτῷ δυνάμεως ὥπως προβῇ περιττέρως καὶ μάθῃ γνώ-σεις ἀληθεῖς καὶ σωτηρίας. Οὐδέποτε δὲ φέρεται ἄλλον τῷ ἀναγνώσκοντι, ἀλλὰ τὸ χθὲς ἀναγνωσθέν μέρος φαίνεται σήμερον ὡς νέον, καὶ αὐτὸν ὡσανύτως, καὶ οὕτω κατεξῆς ἀέκοντε καὶ ἄνευ παρουσιάζονται πρὸ τῶν νοερῶν τῆς ψυχῆς ὁφθαλμοῖν. Ἐπιβάλλεται τρέπον τινὰ ἐπὶ τοῦ ἀναγνώστου καὶ ὡς μαγνήτης ἔλκεται τὴν καρδίαν. Ποῖον σύγγραμμα ἐκίθησά ποτε τοιαύτην θαυμασίαν δύναμιν; Ποῖον ὀλιγοσέλι-δον βιβλίον, ὡς τὸ εὐαγγέλιον, ἐφέλκεται ποτε τοιαύτα ἐκατομύρια θαυμασίων καὶ ὀπαδῶν; Ἀνοίγεις τὸ εὐαγγέλιον, καὶ εὐθὺς βλέπεις ἐνώπιόν σου τὸν δόντι μὲν τοῖς ἀν-θρώποις, τὸν Ἀντιοχητὸν ὁρατὸν τε καὶ ἀο-ράτων. Ὁ κἀνοχος τῆς εὐαγγελικῆς διδασκα-

λάας δικαίως δύναται νὰ ἐγκανχᾶται μετὰ τοῦ Παύλου λέγων· «Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός· ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀγαπήσαντός με καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ (Γαλ. β'. 20).

Κατὰ τὰ ἄχρι τοῦδε εἰρημένα τὸ εὐαγγέλιον περιέχει τὴν ζωογόνον ἡθικὴν αὐραν, ἧς ἕνευ ἡθικῇ ζωῇ δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ. Ὡς περ ἐν τῇ αἰσθητῇ φύσει, ὅπου ἐλλείπει παντάπασιν ὁ ζωτικὸς ἀήρ, ἡ ὑπάρχει μεμολυσμένος, ἐκεῖ πᾶσι πᾶσα ζωὴ καὶ ἐπέρχεται θνησιμότης, οὕτω καὶ οἱ στερούμενοι παντελῶς τῆς ἡθικῆς ταύτης αὐρας, ἡ ἀπολαύοντες ταύτης μεμολυσμένης ὑπὸ τῶν παθῶν ἡ κακοδοξίῳ κατ' ἀνάγκην φθίνουσιν ἡθικῶς καὶ ὡς θνησιμὰ πτώματα κείνται ἐπὶ γῆς ἀποφθονοῦν τὴν τῆς σῆψως δυσωδίαν. Διὰ τοῦτο ἵνα προληφθῇ τὸ κακὸν δέον νὰ διαδοθῇ ἡ ἡθικὴ τοῦ εὐαγγελίου διδασκαλία πᾶσι ταῖς τάξεσι καὶ πᾶσι τοῖς στρώμασι τῆς κοινωνίας μετὰ δυνάμεως λόγου. Τὶ δὲ εἶναι κοινωνία; κοινωνία εἶνε πολυμελής τις καὶ μεγάλη οἰκογένεια, ἐν ᾗ ἕκαστον μέλος ἐργάζεται πρὸς τὴν ἰδίαν συντήρησιν καὶ τὴν τῶν λοιπῶν διὰ τὴν κοινὴν εὐημερίαν· ἀποτελεῖται δὲ ἐκ διαφόρων τάξεων ἢ στρωμάτων· ἐκάστη δὲ τῶν τάξεων τοῦτου παρέχει ταῖς λοιπαῖς τὴν ἐαυτῆς ὑπηρεσίαν, ἐξ ἧς προέρχεται ἡ ἐργασία καὶ ἐκ τῆς ἐργασίας τὰ πρὸς συντήρησιν μέσα. Ὡς γὰρ γενικωτάτην ἐκκλησιαστικὴν διαίρεσιν ἡ κοινωνία περιέχει δύο στοιχεῖα, τὸ ν. κ. ἢ ρ. ο. ν. καὶ τὸν λ. α. ὁ ν. Ὁ μὲν ἐντολὴν ἔχει νὰ τελεῖ τὰ μυστήρια, νὰ διδάσκῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ παρέχῃ τὸν ἀγίασμόν· ὁ δὲ λαὸς καθ' ἑαυτὸν ἔχει νὰ δέχεται τὴν διδασκαλίαν, καὶ τὴν διὰ τῶν μυστηρίων θείαν χάριν, ν' ἐργάζεται καὶ δσήμεραι βελτιούμενος νὰ χωρῇ πρὸς τὴν τελειότητα. Τὸ εὐαγγέλιον, ὡς εἴρηται, ἀνήκει πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις, σοφοῖς τε καὶ ἀγραμμάτοις. Ὡς δὲ καταστῇ κοινὸν κτήμα πάντων, ἀνάγκη συνεχῶς νὰ μελετᾶται καὶ ἀναπύσσεται ὑπὸ πάντων. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐ πάντες προφθῇται, οὐ πάντες διδάσκαλοι, ἀνατίθεται ὑπὸ τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας τοῖς δυνάμενοις τὸ ἔργον τοῦτο ἐκπληρῶσαι καὶ λαμβάνουσι τὴν πρὸς τοῦτο ὑποουργίαν παρὰ τοῦ παναγίου Πνεύματος. Κατὰ ἀκολουθίαν ὁ τοιαύτην ἐντολὴν ἔχων ἱερεὺς Κλήρος ὀφείλει νὰ διακῇ τὸ τῆς διδασκαλίας φῶς παντὶ τῷ ποιμνίῳ διὰ τὴν λόγον καὶ διὰ τοῦ ἔργου, ὥπως οἱ πάντες ἐν φιλοτίμῳ ἀμύλλῃ ὀργῶσι πρὸς τὴν τελειότητα. Ἀλλὰ πλὴν τοῦ ἱεροῦ κλήρου καὶ πᾶσι αἱ λοιπαὶ τάξεις αἱ τῶν λαῶν ἀποτελοῦσαι ὀφείλουσι νὰ μελετῶσι, κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἐαυτῶν δυνάμεων, τὰ εὐαγγελικὰ παραγγέλματα πρὸς τὸ ἄνω τέλος, κατὰ τὸ ἀφρευτὰ τὰς Γραφὰς ὅτι ὑμεῖς δοκῆτε ἐν αὐτοῖς ζῶντες αἰώνιον ἔχειν, καὶ ἐκεῖ-

ναὶ εἶσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ» (Ἰωάν. ε'. 39). Τοιούτοτρόπως δὲ, ὥσπερ διὰ τῆς καθημερινῆς ὑλικῆς ἐργασίας διαφόρων τάξεων τῆς κοινωνίας προσγύρεται ταύτῃ ἡ εὐημερία, οὕτω καὶ διὰ τῆς ἀδικητικῆς μελέτης τῶν θείων λόγων πολλαπλασιάζεται τὸ τάλαντον καὶ ἐπέχεται ἡ πνευματικὴ εὐδαιμονία.

Εἰδικῶς δ' ἐξετάζοντες τὴν κοινωνίαν πλὴν τοῦ ἱεροῦ κλήρου εὐρίσκουμεν καὶ τὰς ἐξῆς τάξεις ἢ παραγγέλματα καὶ ἐπιτηδεύματα, διδασκάλους, ἱεροδοξοὺς, δικηγόρους, γεωπόνους, βιομηχάνους, ναυτάρχους, ἐμπόρους καὶ ὑπηρέτας τῶν νόμων, τοὺς καὶ ἄλλους ὑπαλλήλους καλουμένους. Ταῦτα εἶνε τὰ γενικώτερα τῶν τε παραγγέλμων καὶ ἐπιτηδεύματων, ἐξ ὧν ἡ κοινωνία ἀναρτίζεται. Ὡς γὰρ τὰ γενικὰ δὲ ταῦτα ὑπάρχοντα πάντα τὰ λοιπὰ, καὶ τοὶ πολλοὶ τοῦτου κατ' ἀκριβολογίαν ἡδύναντο ν' ἀποτελέσωσιν ἰδίον ἐπάγγελμα ἢ ἐπιτηδεύμα. Ἐν πᾶσι τοῦτοις ἐφαρμοστέον τὸ εὐαγγέλιον, διότι τὸ ἐπάγγελμα ἢ τὸ ἐπιτηδεύμα δὲν ἀποστρέφει τὴν ἰδιότητα τοῦ ἀνθρώπου. Πῶς δὲ δύναται πᾶς ἄνθρωπος ἐν τῷ ἰδίῳ ἐπαγγέλματι νὰ ἐφαρμόσῃ τὰς εὐαγγελικὰς ἀρχάς; Δύναται, ἐὰν ἐν νοήσῃ ἐν ποταμῷ λέξουσιν συνοψίζεται ὅλος ὁ εὐαγγελικὸς νόμος. Τοῦτο διδάσκει αὐτὸς ὁ Κύριος λέγων ὅτι ἐν τῇ ἀγάπῃ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τῇ ἀγάπῃ πρὸς τὸν πλησίον ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφθῇται κρέμονται. Ἰδοὺ ἡ σύνοψις σύμπαντος τοῦ νόμου. Πᾶσα ἡμετέρα πράξις ἀνάγεται ἢ πρὸς τὸν Θεὸν ἢ πρὸς τὸν πλησίον, καὶ οὐ μόνον πράξεις, ἀλλὰ καὶ διαλογισμοί. Ἐπομένως διὰ τῆς συνόψεως ταύτης τοῦ νόμου πᾶς ἄνθρωπος ὑπαίκειν τῷ ἰδίῳ συνειδήσει δύναται νὰ ποιῇ ἐν τῷ πραγματικῷ βίῳ τὴν προσήκουσαν ἐφαρμογὴν τοῦ εὐαγγελίου, διὸ οὐκ ὀκνεῖ γινώσκων τί ἐστὶ καλὸν καὶ τί κακὸν βεβαιώσεται δὲ ἐπὶ τῆς συνειδήσεως ὅτι πᾶν τὸ συναρῶν τῷ ὑψίστῳ τούτῳ ἡθικῷ νόμῳ εἶνε καλὸν, πᾶν δὲ τὸ ἀπῶν κακόν. Ἰδοὺ μέσον εὐκόλον πρὸς ἐφαρμογὴν.

Ἐνταῦθα ὑποτονθορίζεται τις ἐνστάσις. Πάντες ἂν γὰρ εἴνε ἱκανοὶ νὰ ποιῶνται τὴν διὰ κρείσιν ταύτην; Ἀποκρινόμεθα πάντες ὀφείλουσι νὰ ὦσιν ἱκανοὶ πρὸς τοῦτο, διότι πάντες φέρουσιν ἐν ἑαυτοῖς τὴν συνειδήσιν· ἂν ὅμως πάντες τοῦτο μὴ πράττωσι, δὲν πελαίει ὁ αἰῶνις τῆς ἀληθείας νόμος, οὐδ' ὁ τοῦτον θεῖος νομοδότης, ἀλλ' οἱ κακὴν τοῦτον χορήσιν ποιοῦμενοι. Ἡ παραλείψις τοῦ καθήκοντος ἐκείνου ἀτόμου ἐπιφέρει τὴν ἐκινεράτησιν τοῦ κακοῦ, τὸν σκοτισμὸν τῆς συνειδήσεως καὶ κατὰ ἀκολουθίαν τὴν ἄγνοιαν τοῦ ὄντως ἀγαθοῦ. Τῷ ὅντι ὅταν ἕκαστος παραγνωρίζῃ τὸ ἑαυτοῦ καθήκον ἀσχολεῖται εἰς πᾶν ἄλλο ἢ ἐν τῷ ἄγῳ αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀληθινὴν ὁδόν, τότε διὰ τίνος τρόπου δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἐφαρμο-

γὴ τοῦ εὐαγγελίου ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἐξ ἧς προσδοκᾶται ἀναμφιλέκτως ἡ ὑλικὴ καὶ πνευματικὴ εὐδαιμονία; Ὅταν ὁ ὑποδηματοποιὸς λ. γ. ἀφῇ τὴν ἑαυτοῦ τέχνην ἀξιοῦ νὰ μετέλθῃ τὴν ἀπὸ καθέδρας πανεπιστημιακῆς διδασκαλίαν τῆς φιλοσοφίας, ἡ δὲ ἀρχαίματος ζευγυλάτης νομίσας ἑαυτὸν ἄλλον Κιρκινάτου ἀναμένη καὶ ἀπαιτῇ νὰ καλέσωσιν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἀγροῦ ὥπως διερχόμενος τὸ κλυδωνιζόμενον τῆς πολιτείας σκάφος, τότε βεβαίως ἡ τοιαύτη κοινωνία βαίνει κατὰ κρημνῶν καὶ εἰς ἀποσύνθεσιν, διότι ὁ μὲν κύριος ἡθικὸς αὐτῆς σκοπὸς τελείως ἀρνεῖται, ἡ δὲ γενομένη κίνησις εἶνε μοιραία καὶ καταστρεπτική. Ταῦτα δὲ λέγοντες δὲν ἐννοοῦμεν ὅτι εἴτε ὁ σκυτοτόμος, εἴτε ὁ γεωπόνος, εἴτε ὁ ἄλιος δὲν δύναται νὰ καταλείψῃ τὸ πατρικὸν ἐπιτηδεύμα καὶ νὰ ἀνυψωθῶσιν εἰς τὰ ὕψηλα τῶν ἀξιωματῶν. Οὐχί, φρονοῦμεν μάλιστα ὅτι ὑπὸ τὴν δίκην τοῦ γεωργοῦ καὶ ὑπὸ τὴν σφύραν τοῦ σκυτοτόμου ἔνεκα τῆς ἀμαθείας ἐγκρύπτονται καὶ μένουσι τεθαμμένοι Πλάτωνα, Ἀριστοτέλεις, Ἀλέξανδροι, Δημοσθένεις, Περικλεῖς, κτλ., ἀλλ' ἐννοοῦμεν ὅτι τοῦτο δύναται νὰ κατορθώσωσιν οὐχὶ ἐξ ἐφόδου, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐργασίας καὶ ὕγιος ἐκπαιδεύσεως. Ὅταν δὲ τοιούτοτρόπως ἀναπτυχθῶσι, τότε καὶ ἡ τοῦ καθήκοντος ἐκπλήρωσις ἀποβαίνει σύμφωνος πρὸς τὰς εὐαγγελικὰς ἀρχάς. Ἐὰν ἀναδράμωμεν εἰς τὰ ὀπίσω πάντες ὡς ἐξ ἀκαταμάχητος ἐκείνου, εὐρήσομεν κατὰ μέσον ὄρον ὅτι τὰ ἀποτελούντα τὴν σημερινὴν κοινωνίαν ἕτοιμα ἦσαν τότε νήπια, ἦσαν δηλοῦντι ἐν τῇ καταλλήλῳ ἐκείνῃ ἡλικίᾳ, ἀφ' ἧς ἄρχεται καὶ ἀποτελεσματικῶς ἐμπεδούται ἡ ὀρθὴ διδασκαλία κατὰ τὰς εὐαγγελικὰς ἀρχάς. Ἐὰν δὲ αἱ τότε ἀποτελοῦσαι τὴν κοινωνίαν τάξεις ἐξετέλουν ἐκάστη ἐν τῷ ἰδίῳ κύκλῳ τὸ ἐαυτῆς καθήκον, καὶ ἐδίδασκον τὴν τότε ἀπαλὴν εἰσέτι νεότητά, δὲν εἶνε ἀναντιρρήτου ὅτι ἡ νῦν ἀνδρωθείσα καὶ ἡλικιωθεῖσα αὕτη νεότης, ἡ τὴν νῦν ἀπαρτίζουσα γενεάν, θὰ ἦτο κεκοσμημένη παντοίαις ἀρεταῖς, καὶ θὰ ἔβαινε ἐπὶ τὴν τελειότητα, διδάσκουσα τὴν ἑρτι γενομένην τὴν αὐτὴν εὐαγγελικὴν ὁδόν; Οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία. Ἀν δ' ἐπράξεν ἡ μὴ τὸ καθήκον τοῦτο, ὁψόμεθα παρακατιόντες ἐκ τῆς ἐρεύνης ἐνὸς ἐκείνου τῶν παραγγέλμων καὶ ἐπιτηδεύματων, ἐν τέλει δὲ ὑποδείξομεν τίνι τρόπῳ εὐχερῶς ἐπιτεγχάνεται ἡ διάπλασις τῆς κοινωνίας.

Ἡ κοινωνία εἶνε σῶμα, ὡς ἐρρήθη, πολυμελές. Ἐὰν ἀποσυνθέσῃ αὐτὴν εἰς τὰ ἐξ ὧν συγκροταῖ ἕτοιμα, καὶ λάβῃ ἀνὰ ἑν ταῦτα, τότε δὲν ἔχεις μὲν κοινωνίαν, ἔχεις ὅμως τὰ στοιχεῖα τῆς κοινωνίας. Καὶ ὁ ὁρολογιοποιὸς ἔχων ἀνὰ χεῖρας τὸ ὁρολόγιον παρατηρεῖ ἐπισταμένως ἂν ἐκκληροῦ τὸν ἰδίον προορισμὸν, δει-

κνύον ἀκριβῶς τὰς ὥρας· ἂν ὅμως ἴδῃ ὅτι σφάλει καὶ δὲν δεικνύει πιστῶς τὸν χρόνον, τότε ἀναλύει τὸ πολυμελὲς τοῦτο σῶμα, ἐξετάζει ἐν ἕκαστον τῶν ἀποτελούντων αὐτὸ ὀργάνων, καὶ εὐρίσκων τὸ ἑλλειμματικὸν διορθοῖ αὐτὸ πρὸς τὸν τοῦ ὁρολογίου προορισμὸν. Ὅτι, πρᾶττει δὲ τεχνίτης τοῦ ὁρολογίου, τοῦτ' αὐτὸ πρόκειται νὰ ἐνεργήσῃ καὶ ὁ σκοπὸν νὰ ὀφελήσῃ πράγματι τὴν κοινωνίαν διὰ τοῦ εὐαγγελίου. Ὁραῖ· λει ν' ἀναλύσῃ τὸ πολυσύνθετον τοῦτο σῶμα, νὰ λάβῃ ἀνὰ μίαν τάξιν, ἀνὰ ἑν ἄτομον, νὰ διδάξῃ τοῦτο ἐκ τῆς πρώτης ἡλικίας, καὶ ἀφ' οὗ πρᾶξῃ δέοντως τὸ καθήκον, τότε ἔσται βεβαίως ὅτι οὐκ ἀπέτυχεν, ἀλλ' ἀποτελεσματικῶς ἐεργάσθη. Ἐξετάσωμεν τώρα τὴν κοινωνίαν καὶ ἰδωμεν ἂν ἐφαρμόζεται ἀνεπιλήπτως τὸ εὐαγγέλιον πᾶσι τοῖς παραγγέλμασι καὶ ἐπιτηδεύμασι πρὸς τοῦτο δὲ ἀκολουθήσωμεν τῇ προδιαγραφῇ κλίμακιν ἀρχόμενοι ἀπὸ τῆς κορυφῆς.

(Ἀκολουθεῖ.)

Ζήσιμος Γ. Τυπάλδος.

Καθηγητής.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΓΑΥΚΑ

Εὐχαρίστως δημοσιεύομεν τὴν κατωτέρω ἐπιστολὴν τοῦ ἀγίου Μηθύμνης κ. Νικηφόρου πρὸς ἡμᾶς, διότι καὶ ἐκ ταύτης κατὰδηλον γίνεταί, ὅτι κατ' ἐκάστην ἀξέκλινον οἱ ἐνθέου ζήλου ἐμφοροῦμενοι καὶ ἀγαθὰ ὑπὲρ τοῦ περιοδικοῦ ἡμῶν διαλογιζόμενοι, λόγῳ τε καὶ ἔργῳ τὴν «Ἀναπλάσιν» ὑποστηρίζοντες, καὶ δὴ διαπραεῖς ἱεράρχαι, οἷός ἐστιν ὁ ἕκτος Μηθύμνης κ. Νικηφόρος ὁ Γλυκῆς.

Ἐλλογμῶτατε κύριε Ι. Μεσολογγεῖ

Τὴν ἀπὸ τῆς 2 τοῦ ἡδὴ λήξαντος μηνὸς ἐπιστολὴν τῆς ὑμετέρας ἐλλογιμότητος μετὰ καὶ τῆς ἐσωκλειστοῦ ἐγκυκλίου ἀσμένως λίαν ἐκομισάμεθα, καθὼς καὶ τοὺς τρεῖς τόμους τῆς Ἀναπλάσεως, καὶ οὗς εὐχαριστοῦμεν ἐκ ψυχῆς διὰ τὴν προθυμίαν, μεθ' ἧς ἐσπεύσατε ν' ἀποσταίλῃτε τούτους ταχυδρομικῶς.

Περὶ δὲ τοῦ περιοδικοῦ τῆς Ἀναπλάσεως, ὅπερ οὐ παύομαι εὐγνωμόνως ἀναγινώσκων καὶ εὐλογῶν ἐκ ψυχῆς τοὺς ἐν αὐτῷ τοσοῦτον φιλοτίμως καὶ μετὰ ζήλου ἐργαζομένους, καὶ πρότερον ἐθεώρησα καθήκον μου νὰ συστήσω πρὸς τοὺς δυνάμενους ἐξ αὐτοῦ νὰ ὀφελήσῃ καὶ ἄλλους ἐπομένως νὰ ὀφελήσῃ, καὶ ἡδὴ μετὰ τὴν λήψιν τῆς ὑμετέρας ἐπιστολῆς ἐτι μᾶλλον ὀφείλω νὰ πρέξω τοῦτο, καθ' ὅσον θεωρῶ αὐτὸ ἐν ταῖς παρούσαις μάλιστα περιστασεῖς, ὡς ἐν τῶν μέσων, τῶν δυνάμενων

ν' ανακατήσσει τὴν ὁρμήν τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἐπ' ἐσχάτων, ὡς μὴ ὠφελε, καταλυθῆναι ἡμῶς ψυχοφθόρου καὶ ἐπιολέθρου θρησκευτικῆς διαφορᾶς, καὶ ἀναξωπυρήσασθαι τὸ θρησκευτικὸν αἰσθημα τὸ τοσοῦτον ἕλλοιτε ἀμαρτῶν καὶ ζωηρὸν παρ' ἡμῶν, ἀποτελοῦν τὸ λαμπρότερον κόσμημα τῆς καθ' ἡμῶς κοινωνίας, τοσοῦτον σήμερον ψυχραίνθην ἐν πάσαις σχεδὸν ταῖς τάξεσι τῆς καθ' ἡμῶς κοινωνίας ἐπὶ βλάβῃ τῶν τιμαλφεστέρων συμφερόντων τοῦ ἔθνους.

Περιοδικὰ βεβαίως ἐξεδίδθησαν ἔχει τοῦδε καὶ ἐκδίδονται παρ' ἡμῶν ἱκανά, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥτεον χρήσιμα καὶ ὠφέλιμα εἰς τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας τῶν ὁμογενῶν ἀνάγκας· ἀλλὰ τὸ περιοδικὸν ἢ «Ἀναπλάσεις», τὸ ὑπὸ πενταετίας ἤδη ἀθροῦντος ἀρξάμενον, καὶ ὁσημέραι διὰ τῆς συνεργασίας τῶν λογάδων τοῦ ἔθνους προαρόμενον καὶ τελειοποιούμενον, προώρσεται νὰ θεωρηθῇ πρωτίστην ἀνάγκην καὶ ἑλλειψιν, ὅπου ἡ θρησκευτικὴ καὶ ἡθικὴ ἀγωγή καὶ ἀνάπλασις τοῦ ἡμετέρου ἔθνους. Ὁ σκοπὸς οὗτος εὐλόγως κρίνεται μέγας καὶ παρὰ τιμὴν ἵσως ἀνέφικτος· τὸ δὲ ἔργον τοῦ περιοδικοῦ ὡς ἀνεπαρκὲς θεωρούμενον. Καὶ ὅμως ἔργον ἔνωθεν ἐμπνευσθῆν, καὶ τοιοῦτον θεῖον καὶ ἱερὸν σκοπὸν προτιθέμενον, καὶ ὑπὸ τῶν διασημοτέρων λογίων τοῦ ἔθνους ἔργῳ τε καὶ λόγῳ ὑποστηριζόμενον οὐκ ἔστι μικρὸν, ἀλλὰ μέγα πάντως καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ βοηθείᾳ συντελεστικώτατον.

Κύριος ὁ Θεὸς ἐνισχύει καὶ εὐλογεῖ τοὺς ἔργῳ τε καὶ λόγῳ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τῆς διαδόσεως αὐτοῦ ἐργαζομένους.

Ἐν τῇ Μητροπόλει τῇ 3 Ἰανουαρίου 1892.

Τῇ ὑμετέρᾳ ἐλλογιμότητι

εὐχέτης πρὸς Θεὸν

† ὁ Μηθύμνης ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΖΑΠΠΑΣ

Ὁ παρελθὼν μὴν βαρεῖας πληγὰς κατ' ἤνεγκε κατὰ τε τοῦ Σολλόγῳ καὶ τοῦ Περιδικοῦ ἡμῶν. Μόλις ἐθρηνήσαμεν τὴν διανοηθῆντα καὶ σπουδαίως ἐνεργήσαντα νὰ ἐπαναφέρῃ τοὺς ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, νὰ ἀναξωπυρήσῃ καὶ τὴν πρὸς τὰς τέχνας τῶν ἐλλήνων ἀνάγκην, τὸ τοῦ καλοῦ ἐμφυτον ἡμῶν αἰσθημα, τὸν πρὸς τοῦτο σύμβουλον πρὸς ἰδρυσιν τῶν Ὀλυμπίων, ἡλ. Παγκαβίην, ἰδοὺ θρηνοῦμεν καὶ τὸν ἐκτελεστήν τῆς μεγάλης ταύτης ἰδέας, τὸν μέγαν τοῦ πανελληνίου εὐεργέτην Κωνσταντῖνον Ζάππαν, τὴν φιλογενὴ καὶ φι-

λόμουσον ἄνδρα, ἐδὲ διὰ τῶν πατριωτικῶν καὶ εὐσεβῶν αὐτοῦ ἐπιστολῶν πολλάκις ἐνεχύσαντα ἡμῶς, τὸν ἀείποτε ἐκδηλώσαντα τὰς ἰσχύας αὐτοῦ προθέσεις οὐ μόνον λόγῳ, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ, τὸν τῇ 20 Ἰανουαρίου ε. ε. θανόντα. Ἡ μνήμη αὐτοῦ εἴη αἰωνία.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΔΑΜΑΛΑΣ

Ἐν τῷ προηγουμένῳ φύλλῳ ἐν πνευματικῇ ἀγαλλίᾳσι ἀνηγγέλλομεν, ὅτι εἶδε τὸ φῶς καὶ ὁ δευτέρως τόμος τῆς ἐρμηνείας τῆς Καινῆς Διαθήκης ὑπὸ Ν. Δαμαλά, ἔργον περὶ σπουδαίου διὰ τὴν ἡμετέραν πενιχρὰν θεολογικὴν φιλοσοφίαν, καὶ τὰ δέοντα ἐν βιβλιοκρισίᾳ ἐγράψαμεν. Ἀνυστῶς ἐν τῷδε τῷ φύλλῳ εὐρισκόμεθα ἐν τῇ λίαν πενθίμῳ θάσει νὰ ἀναγγείλωμεν, ὅτι ὁ ἀνάματος καὶ ἔνθους λόγος καὶ ἐρμηνευτὴς τῶν ἱερῶν γραμμάτων, ὁ ζηλωτὴς τῆς ὁρθοδοξίας, ὁ σ. ἡμῶν διδάσκαλος Νικόλαος Δαμαλάς, ἐν μέσῳ τῆς σπουδαίας θεολογικῆς αὐτοῦ δράσεως, ὑπὸ τὰ πιεστήρια ἤδη ἔχων καὶ τὸν Γ' τόμον τῆς ἐρμηνείας τῆς Κ. Δ., αἰφνης κεραμνοβόλῳ συγκοπῇ τῆς καρδίας πληγὴς κατέπεσεν ἔπνους τῇ 21 π. μηνός. Ἡ θεολογικὴ σχολὴ ἀπώλεσεν ἓνα τῶν θερμότερων αὐτῆς ἱεροφαντῶν, μέλος αὐτῆς δυσαναπλήρωτον. Ἡ μνήμη Σου, σ. διδάσκαλε, εἴη αἰωνία. Τὰ ἔργα σου, ἡ θερμὴ πίστις σου, ἡ ζῶσα διδασκαλία σου, εἴη δ' ἀμείραντος στέφανός Σου.

Ἐν τῷ ἐπομένῳ φύλλῳ γράψομεν τὰ δέοντα περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ τῆς θεολογίας ἐν τῷ ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ καὶ σεβαστοῦ βίμα συνεργάτου τῆς «Ἀναπλάσεως» Ν. Δαμαλά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Μόσχων πανοσ. Γ' αφ. ἔργ. φρ. 10 ἐλ.—Κέρκυραν κ. Ν. Ἰωαννίδην δρ. 100 ἐλ. φθ.—Γεργέστην κ. Γ. Μαγν. φρ. 10 ἐλ.—Κρανίδιον κ. Α. Μ. Τριχ. δρ. 10 ἐλ.—Κυμὴν κ. Η. Γ. Σαρρ. δρ. 13 ἐλ.—Ἀλεξάνδρειαν κ. Μ. Σαμ. φρ. 10 ἐλ.—Ἀλιβερίου κ. κ. Α. Μουντρ., Ἀθ. Καπ., Ε. Μπιν., Γ. Μον. Κλιβάν., Θεοδ. ἡγουμ. Μον. Καρυῶν ἀνὰ δρ. 10 ἐλ. φθ.—Χαλκίδα Θεοφίλ. κ. Χριστ. ἐπισκοπ., Γ. Μον. Μακρυμαλ. ἀνὰ δρ. 10 ἐλ.—Φάρσαλα κ. κ. Κ. Γκοντ., Γ. Μαργ. ἀνὰ δρ. 10 ἐλ.—Φιλαδέλφειαν (Καρδίτσης) Σεβαστ. ἐπισκοπ. ἐπιτρ. δρ. 50 ἐλ. φθ.—Ν. Κόρινθον κ. Σ. Κανδιδ. δρ. 10 ἐλ.—Σίφον κ. Κ. Γ' κ. δρ. 10 ἐλ. φθ.—Πειραιᾶ κ. Β. Σαωκ. δρ. 10 ἐλ.—Ἐπρωχόριον κ. Γ. Βαυρτ. δρ. 10 ἐλ. φθ.—Θερμαὶ εὐχαριστίαι πρὸς τοὺς πληρώσαντας.